

21st International Conference

**‘ETICS IN ECONOMIC LIFE’
PROCEEDINGS**

**May 11–12 2017
Łódź**

ORGANISING COMMITTEE:

Chairman Prof. Czesław DOMAŃSKI
Scientific Secretary Dr Joanna DZIOŃEK-KOZŁOWSKA
 Prof. Rafał MATERA
 Prof. Janusz SKODLARSKI
 Prof. Jan Jacek SZTAUDYNGER
Secretaries: Mgr Damian BĘBNOWSKI
 Dr Kamil KOWALSKI
 Mgr Damian SZYMCZAK

The 21st International Conference is co-organised by
Department of Statistical Methods
Chair of Econometrics
Department of History of Economic Thought and Economic History
of the University of Łódź

The honourable patronage
over the 21st International Conference 'Ethics in Economic Life'
has been taken by:
Archbishop of Krakow, rev. prof. Marek JĘDRASZEWSKI, PhD
Marshal of the Lodz Voivodship, Witold STĘPIEŃ
Mayor of Lodz, Hanna ZDANOWSKA

EDITING & TYPESETTING

Mgr Damian Bębnowski, Dr Kamil Kowalski, Mgr Damian Szymczak

Printed directly from camera-ready materials provided to Łódź University Press by the Department
of the History of Economic Thought and Economic History of the University of Lodz

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ

Published by the Lodz University Press
Wydanie W.08060.17.0.I

ISBN 978-83-8088-676-6

Lodz University Press
90-138 Łódź, Poland, 8 Lindleya St.
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
phone +48 42 665 58 63, fax +48 42 665 58 62

Abstracts of the papers / Streszczenia referatów

- Wiesław BANACH**, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Neomarksistowska destrukcja etosu pracy
Neo-Marxist Destruction of Work Ethos 9
- Damian BĘBNOWSKI**, Uniwersytet Łódzki
Kategoria dobra ogółu w ekonomicznych zapisach Konstytucji RFN
The Category of the Good of the Whole in the Economic Settlements
of the Constitution of the Federal Republic of Germany 10
- Bronisław BOMBAŁA**, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Phenomenology of Human Action: Work – to Work, to Resurrect 11
- Lucyna CHMIELEWSKA**, Uniwersytet Łódzki
Wartości ekonomiczne purytanizmu
The Economic Values of Puritanism 12
- Paweł DROBNY**, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Człowiek jako kapitał? – przyczynek do krytyki teorii kapitału ludzkiego
Man as capital? - Contribution to Criticism of the Theory of Human Capital 13
- Agnieszka DRZYMAŁA**, Uniwersytet Łódzki
CSR w korporacjach azjatyckich
CSR in Asian Transnational Corporations 14
- Joanna DZIOŃEK-KOZŁOWSKA**, Uniwersytet Łódzki
Sharaf N. REHMAN, University of Texas Rio Grande Valley
Between Indoctrination and Pre-Selection.
An Influence of Economic Education on Students' Approach to Cooperation 15
- Diana EERMA**, University of Tartu
How Social Accounting Can Contribute to Ethical Assessment/Evaluation of Economic Activities 16
- Nadir EROĞLU**, Marmara University, Istanbul
Ayşe Akatas EROĞLU, Gaziosmanpaşa University, Tokat
İlhan EROĞLU, Gaziosmanpaşa University, Tokat
Nalan KANGAL, Gaziosmanpaşa University, Tokat
Rational Human Model in Economics and Psychology 17
- Urszula GOŁASZEWSKA-KACZAN**, Uniwersytet w Białymstoku
Przyszłość wolontariatu – e-wolontariat?
The Future of Volunteering - e-Volunteering? 18

- Artur GRABOWSKI**, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Działalność niemieckich przedsiębiorstw sportowych i społeczna odpowiedzialność biznesu
Activity of German Sports Enterprises and Corporate Social Responsibility 20
- Kalina GRZESIUK**, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Rola sieci relacji przedsiębiorstwa w komunikacji działań CSR 21
- Tomasz GUZIK**, Uniwersytet Jagielloński
The Ethics and Morality of Capitalism in the Thought of Ayn Rand 21
- Ewa HAMERLA**, Uniwersytet Łódzki
Etyczne aspekty budowy siłowni wiatrowych
The Ethical Aspects of Building Wind Turbines 22
- Jakub ISAŃSKI**, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Michał A. MICHALSKI, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Rozwój gospodarczy a niedorozwój społeczny. Społeczno-kulturowe aspekty zmian dzietności i ich konsekwencje dla przyszłości
Economic Development and Social Underdevelopment. Socio-cultural Aspects of Fertility Changes and Their Consequences for the Future 23
- Leszek Jerzy JASIŃSKI**, Politechnika Warszawska
Kultura ekonomiczna społeczeństwa
The Economic Culture of Society 24
- Łukasz JASIŃSKI**, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Marta MAKOWSKA, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Znaczenie „przejrzystości” w relacjach lekarzy z firmami farmaceutycznymi
The Importance of "Disclosure" in Relationships between Physicians and Pharmaceutical Companies 25
- Marcin JENDRZEJCZAK**, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Zasada subsydiarności w teorii i w europejskiej rzeczywistości gospodarczej
The Principle of Subsidiarity in Theory and in Economic Reality of Europe 26
- Maciej KAŁUŻA**, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Teaching Business Ethics. Description and Evaluation of Corporate Training Tools in Academic Business Ethics and CSR Courses 28
- Sławomir KAMOSIŃSKI**, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Odpowiedzialność pracodawców wobec rodzin pracowników (badanie empiryczne)
Employers' Responsibility Towards Employees' Families (Empirical Study) 28
- Anastazja Magdalena KASZTALSKA**, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Analysis of the Effects of Luxury Goods and Services on the Morality of Their Clientele 30

- Andrzej KAŻMIERCZAK**, Narodowy Bank Polski
Rola banku centralnego w kształtowaniu postaw etycznych uczestników systemu finansowego, czyli o tym, że regulacje nie mogą zastąpić kierującego się zasadami moralnymi sumienia 31
- Aldona KLIMKIEWICZ**, Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania w Łodzi
Obniżenie wieku emerytalnego w Polsce – implikacje dla kobiet w sferze rynku pracy
Retirement Age Reduction in Poland – Implications for Women in the Employment Area 32
- Mirosław KŁUSEK**, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Metodologia badań roszczeń wobec mienia znacjonalizowanego po II wojnie światowej na przykładzie dóbr wilanowskich
Methodology of Research about Claims Towards Nationalized Property after the World War II on the Example of Possessions in Wilanow 34
- Piotr KOPIEC**, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Chrześcijańska wizja alterglobalizacji. Wkład Światowej Rady Kościołów
The Christian Vision of Alterglobalization. Contribution of the World Council of Churches 35
- Kamil KOWALSKI**, Uniwersytet Łódzki
Od „no-strike pledge” do ustawy Tafta-Hartleya: uwagi na temat ewolucji regulacji między pracodawcami i pracownikami w USA w latach 1940-1947
From the "no-strike pledge" to the Taft-Hartley Act: Remarks on the Evolution of Regulation between Employers and Employees in the USA between 1940-1947 36
- Łukasz KUTYŁO**, Uniwersytet Łódzki
W poszukiwaniu „ducha kapitalizmu”. Rozwój gospodarczy a normatywna organizacja zachowań społecznych
In Search of the 'Spirit of Capitalism'. Economic Development and Normative Regulation of Social Behavior 37
- Hanna MACKIEWICZ**, Akademia Morska w Gdyni
Znaczenie godności ludzkiej w pracy zarobkowej dla pracownika, przedsiębiorstwa i społeczeństwa
The Importance of Human Dignity in Work for the Employee, Business and Society 39
- Maciej Jan MALARSKI**, Uniwersytet Łódzki
Ethical Aspects of Building the Internal Image of the Organization 40
- Agnieszka MAREK**, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Organisational Citizenship Behaviour in the Light of McClelland's Human Motivation Theory 40

- Kamil MICHALUK**, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Spółecznik i dobry gospodarz? Ideał kapłana w liście pasterskim biskupa Walentego Baranowskiego (1873)
Social Activist and Good Host? The Ideal of a Priest in the Pastoral Letter of Bishop Walenty Baranowski (1873) 41
- Marta MŁOKOSIEWICZ**, Uniwersytet Szczeciński
Kształtowanie etycznych relacji wewnątrzorganizacyjnych wyzwaniem dla współczesnych organizacji
Shaping Ethical Intraorganizational Relationships as a Challenge for Contemporary Organizations 42
- Arleta NERKA**, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie
Powołanie inspektora ochrony danych jako przejaw społecznej odpowiedzialności biznesu
Appointment of the Inspector General for Personal Data Protection as a Sign of Corporate Social Responsibility 43
- Andrzej PIECZEWSKI**, Uniwersytet Łódzki
Argumenty ekonomiczne na rzecz pokoju w polskiej myśli ireneologicznej
Economic Arguments for Peace in Polish Ireneological Thought 45
- Tomasz PRZYBYCIŃSKI**, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Ekonomiczne i etyczne aspekty kształtowania strategii konkurencji w sektorze bankowym
Economic and Ethical Aspects of Shaping Competitive Strategies in the Banking Sector 46
- Sharaf REHMAN**, University of Texas Rio Grande Valley
Teaching Ethics in an Unethical World 47
- Robert ROGOWSKI**, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
Aksjonormatywne postawy przedsiębiorców na świecie. Analiza porównawcza 48
- Przemysław ROTENGRUBER**, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Samorząd zawodowy – sojusznik czy wróg społeczeństwa obywatelskiego
The Professional Self-Government – Ally or Enemy of Civil Society 48
- Paweł SIEK**, Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Elementy właściwego rozwoju w ocenie Pawła VI i Jana Pawła II. W rocznicę encyklik Populorum progressio i Sollicitudo rei socialis 49
- Robert SOBKÓW**, Wyższa Szkoła Handlu i Usług w Poznaniu
Możliwość drenażu wartości ekonomicznej przedsiębiorstw w konsekwencji stosowania „umów śmieciowych” 50

- Maciej SOIN**, Politechnika Łódzka
Opisowy, normatywny i instrumentalny sens teorii interesariuszy
Descriptive, Normative and Instrumental Meaning of Stakeholder Theory 51
- Jacek SÓJKA**, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
Religijne źródła etyki
The Religious Origins of Business Ethics 52
- Monika SZEWCZYK**, Uniwersytet Łódzki
„Srebrna gospodarka” w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu
‘Silver Economy’ in the Context of Corporate Social Responsibility 55
- Jan Jacek SZTAUDYNGER**, Uniwersytet Łódzki
Aleksandra MAŁOLEPSZA, Uniwersytet Łódzki
Subiektywna jakość życia a małżeństwo i rozwód
Subjective Quality of Live vs. Marriage and Divorce 57
- Grzegorz SZULCZEWSKI**, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Idea ładu i jej wykorzystanie w ekonomii i etyce gospodarczej
The Idea of Order and Its Application in Economics and Business Ethics 59
- Zdzisław SZYMAŃSKI**, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
Programy naprawy Rzeczypospolitej w czasach saskich.
Aspekty etyczno-polityczne i społeczno-ekonomiczne
System of Repair Programms of Poland in the Saxon Times.
Ethical-Political and Socio-Economic Aspects 60
- Damian SZYMCZAK**, Uniwersytet Łódzki
Wielka ucieczka – rola edukacji i postępu w zwalczaniu ubóstwa
Great Escape - The Role of Education and Progression in the Fight Against Poverty 61
- Waldemar ŚWIĄTKOWSKI**, Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży
Etyczno-racjonalne zarządzanie jako klucz do długofalowego rozwoju przedsiębiorstwa
Ethical and Rational Management as a Key to Long-Term Company’s Development 62
- Danuta WALCZAK-DURAJ**, Uniwersytet Łódzki
Od etosu pracy do etosu wiedzy. Procesy przewartościowywania moralnych kontekstów pracy
From the Ethic of Work to the Ethos of Knowledge. Processes of the Revaluation of the Moral Contexts of the Work 63
- Alina WALENIA**, Uniwersytet Rzeszowski
Ethical Norms in the Process of Prevention of Fraud Related to UE Budgetary Funds 65

Marek WÓDKA, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Społeczne i gospodarcze znaczenie kapitału moralnego

66

Marcin ZŁOTY, Uniwersytet Łódzki

Moralne aspekty rozwoju gospodarki światowej

The Moral Aspects of the Development of the World Economy

66

WIESŁAW BANACH

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: banach@amu.edu.pl

Neomarksistowska destrukcja etosu pracy

Celem artykułu jest przedstawienie destrukcji, której ulega wykształcony na gruncie zachodniej cywilizacji etos pracy. Jednym z najistotniejszych czynników mających wpływ na ów długotrwały i negatywny proces jest kwestionowanie zasadności dominacji tego etosu przez autorów wywodzących się z kręgu marksizmu, a zwłaszcza neomarksizmu. Współcześni krytycy etosu pracy czerpią z długiej i bogatej tradycji intelektualnej wyznaczonej takimi pracami jak: *Prawo do lenistwa* Paula Lafargue'a, *Dialektyka oświecenia* Maxa Horkheimera i Theodora W. Adorno czy też *Eros i cywilizacja* oraz *Człowiek jednowymiarowy* Herberta Marcuse.

Należy przyjąć założenie, iż w każdej kulturze obecne są pewne niekwestionowane wartości, normy, wzorce i postawy, które odnoszą się do pracy i stosunku do niej jednostki ludzkiej. Składają się one na jej etos, który stanowi jeden z podstawowych odruchów kulturowych. To właśnie dzięki niemu ludzkość od swego zarania może pomnażać materialny i niematerialny dorobek oraz twórczo przekształcać otaczający świat. W związku z powyższym, autor argumentuje na rzecz tezy, iż neomarksistowska destrukcja etosu pracy oraz wezwanie do tzw. „wielkiej odmowy” i bojkotu zachodniego systemu gospodarczego stanowią w gruncie rzeczy podważanie zasad funkcjonowania kultury ludzkiej oraz fundamentów, na których wspiera się nasza cywilizacja.

Słowa kluczowe: neomarksizm, destrukcja, etos, praca, kultura

Neo-Marxist Destruction of Work Ethos

The aim of the article is to present the destruction of work ethos that has been developed on the ground of Western civilization. One of the most important factors affecting this long and negative process is the questioning of the legitimacy of this ethos by the authors of Marxism, especially of neo-Marxism. Contemporary critics of work ethos derive from a long and rich intellectual tradition set by such works as Paul Lafargue's *The Right to Be Lazy*, *Dialectic of Enlightenment* by Max Horkheimer and Theodor W. Adorno or *Eros and Civilization* and the *One-Dimensional Man* by Herbert Marcuse.

It must be assumed that in each culture there are certain unquestionable values, norms, patterns and attitudes that pertain to the work and the human person's attitude to it. They are made up of its ethos, which is one of the basic cultural reflexes. It is thanks to it humanity from its inception can multiply material and immaterial achievements and creatively transform the surrounding world. In view of the above, the author argues for the thesis that the neo-Marxist destruction of work ethos and so-called "The great refusal" and boycott of the Western economic system is in essence undermining the principles of the functioning of human culture and the foundations upon which our civilization is supported.

Keywords: neo-Marxism, destruction, ethos, work, culture

DAMIAN BĘBNOWSKI

Uniwersytet Łódzki

e-mail address: damian.beben@wp.pl

Kategoria dobra ogółu w ekonomicznych zapisach Konstytucji RFN

Istotną częścią Konstytucji Republiki Federalnej Niemiec, uchwalonej w 1949 r., są zapisy dotyczące gospodarki. W licznych artykułach i ustępach niemiecka Ustawa Zasadnicza reguluje kwestie związane m.in. z własnością prywatną, wyłączeniem, flotą handlową, energetyką jądrową, transportem, komunikacją czy finansami państwa. W niektórych z nich zawarty jest element społecznej odpowiedzialności, której przedmiotem pozostaje *dobro ogółu* (niem. *Allgemeinheit*). Owe dobro zobowiązuje oraz wyznacza kierunki działań społeczno-ekonomicznych podejmowanych przez państwo i poszczególne jednostki. Co więcej, wspomniana kategoria wykazuje wyraźny związek z koncepcją społecznej gospodarki rynkowej, określającej niemiecki model kapitalizmu. Ramy dla jej funkcjonowania wyznacza m.in. Konstytucja, którą można badać z perspektywy nowej ekonomii instytucjonalnej. Wówczas Ustawa Zasadnicza Niemiec pozostaje przykładem instytucji, nakreślającej – zdaniem Douglassa C. Northa – reguły gry opracowane przez ludzi. Kształtują one interakcje międzyludzkie, a także tworzą strukturę bodźców w zakresie politycznej, gospodarczej i społecznej wymiany między jednostkami. Zgodnie z klasyfikacją przyjętą przez tego badacza, niemiecka Konstytucja stanowi egemplifikację instytucji formalnej, która może służyć jako potencjalny przedmiot badań ekonomicznych i historyczno-gospodarczych w zakresie korelacji między tym najwyższym aktem prawnym w państwie a przeobrażeniami gospodarki.

Słowa kluczowe: instytucje, nowa ekonomia instytucjonalna, konstytucja, Niemcy

The Category of the Good of the Whole in the Economic Settlements of the Constitution of the Federal Republic of Germany

The important part of the Constitution of the Federal Republic of Germany, approved in 1949, are settlements about the economy. In many articles and paragraphs, the German Basic Law regulates issues connected with e.g. private property, expropriation, commercial fleet, nuclear power, transport, communication or state finance. Some of them contain the element of social responsibility, the subject of which is 'the good of the whole' (German: 'Allgemeinheit'). This good commits and sets the directions of the social and economic actions undertaken by the state and individuals. Moreover, this category is clearly linked to the concept of a social market economy, which defines the German model of capitalism. The framework for functioning of it is determined by e.g. Constitution, which can be explored from the perspective of the new institutional economics. Then the Basic Law for Germany remains an example of the institution, which – according to Douglass C. North – is the rule of the game created by the people. They shape interpersonal interactions as well as create a structure of incentives for political, economic and social exchanges between individuals. According to the classification adopted by this researcher, the German Constitution is the exemplification of the formal institution, which can be the potential subject of economic and economic history research in the correlation between the highest legal act in the state and changes of the economy.

Keywords: institutions, new institutional economics, constitution, Germany

BRONISŁAW BOMBAŁA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
e-mail: bronislav.bombala@uwm.edu.pl

Phenomenology of Human Action: Work – to Work, to Resurrect

The paper presents reflection about human action (including manager's action), which is the source of knowledge about oneself and the universe. To get closer to the secret of the "continuation of the creation work", I will try to "get into the spirit" of human "deeds". I shall attempt to recognize a mental life of the other (Fremderfahrung) – as this term was used by Edmund Husserl and Edith Stein. I shall try to "get into the spirit" of human action, entering "inside oneself" (primordial reduction), to meet the "depth" of the other and engage into a "conversation" with them, beyond the space and time – going into the sense of existence. As in Martin Heidegger, only in this transcendental step does a man discover being, from the point of view on himself as Dasein. Dasein as "going beyond" makes it possible to

refer to other beings, but also to oneself. Somewhere inside, we discover eidos of human action: Cyprian K. Norwid's church of work, Stanisław Brzozowski's creation of will and Anna Teresa Tymieniecka's the human creative act in which are meeting: theories, poiesis and praxis.

Keywords: spirituality, phenomenology, human action, community of work, church of work

LUCYNA CHMIELEWSKA

Uniwersytet Łódzki

e-mail: lucychmielewska@uni.lodz.pl

Wartości ekonomiczne purytanizmu

Celem artykułu jest pokazanie, dlaczego w łonie purytanizmu, będącego ruchem religijnym i społecznym, narodziło się specyficzne, użyteczne podejście do kwestii gospodarczych. Wydaje się, że główną tego przyczyną było założenie religijne, iż pierwszym obowiązkiem chrześcijanina jest wiara, świadcząca o predestynacji do zbawienia. Wiarę rozumiano jednak nie jako postawę kontemplacyjną, ale aktywną, jako wiarę skutkującą uczynkami. Życie rozumiano jako swoisty system, w którym każdy element pozostawał związany z centralną ideą – chwałą Boga poprzez aktywność w świecie ukierunkowaną na wymierne korzyści. Im bardziej zadbana była winnica Pańska, tym lepiej miało to świadczyć o chrześcijaństwie jej pracowników.

Słowa kluczowe: purytanizm, Kościół, społeczeństwo, klasa średnia

The Economic Values of Puritanism

The purpose of this article is to show why in the womb of Puritanism, which was a religious and social movement, a specific, utilitarian approach to economic issues was born. It seems that the main reason for this was the religious assumption that the Christian's first duty is to believe. It testified of the predestination of salvation. Faith, however, was understood not as a contemplative attitude, but as an act of activity in the world. Life was understood as a kind of system in which each element was connected with a central idea - the glory of God, through activity in the world, aimed at tangible benefits.

Keywords: Puritanism, Church, society, middle class

PAWEŁ DROBNY

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

e-mail: drobny@uek.krakow.pl

Człowiek jako kapitał? – przyczynek do krytyki teorii kapitału ludzkiego

Współczesne teorie ekonomii koncentrują się na ludzkich przymiotach jako autonomicznym czynniku wytwórczym. Nie podejmują się one jednak opisu relacji między kapitałem ludzkim a człowiekiem, który jest jego „nosicielem” oraz procesu powstawania kapitału ludzkiego. Jest to pochodna innego zaniedbania twórców współczesnych teorii ekonomii, to znaczy braku precyzyjnego omówienia istoty kapitału. W konsekwencji człowiek zostaje sprowadzony do poziomu kapitału i potraktowany jako przedmiot inwestycji.

Teza, jaką autor będzie się starał uzasadnić, brzmi następująco: ludzkie przymioty, szczególnie wiedza i umiejętności, stanowią integralną część człowieka-osoby, to znaczy, że mają one swój udział w każdym jego doświadczeniu. Dlatego błędem jest analizowanie ich gospodarczego znaczenia w oderwaniu od całej złożoności człowieka, tak jak to czynią twórcy i propagatorzy współczesnej teorii kapitału ludzkiego.

W artykule zaprezentowane i poddane krytyce zostanie podejście współczesnych teorii ekonomii do problemu kapitału ludzkiego. Następnie podjęta zostanie próba charakterystyki istoty kapitału jako czynnika abstrakcyjnego oraz homogenicznego i na tej podstawie, wychodząc od rozumienia człowieka jako osoby, przedstawiona zostanie charakterystyka gospodarczego znaczenia ludzkich przymiotów.

Słowa kluczowe: osoba, ekonomia personalistyczna, kapitał, kapitał ludzki

Man as capital? - Contribution to Criticism of the Theory of Human Capital

Contemporary economic theories focus on human qualities as an autonomous factor of production. However, they do not undertake a description of the relationship between human capital and the man who is his "bearer" and the process of human capital formation. It is a derivative of another neglect of the creators of modern economic theory, that is, the lack of a precise discussion of the essence of capital. Consequently, man is brought back to the level of capital and treated as an object of investment.

The thesis the author will attempt to justify is as follows: human qualities, especially knowledge and skills, are an integral part of a person, that is, they share in each of his or her experiences. That is why it is wrong to analyze their economic meaning in isolation from the whole complexity of man, as the authors and promoters of modern theory of human capital do.

The article will present and criticize the approach of contemporary economic theory to the problem of human capital. Then an attempt will be made to characterize the essence of capital as an abstract and homogeneous factor, and on this basis, from the understanding of man as a person, the economic characteristics of human qualities will be presented.

Keywords: person, personalist economics, capital, human capital

AGNIESZKA DRZYMAŁA

Uniwersytet Łódzki

e-mail: adrzymala@uni.lodz.pl

CSR w korporacjach azjatyckich

Już od wielu lat toczy się dyskusja na temat działań podejmowanych przez korporacje na rzecz innych, w tym na rzecz społeczności lokalnej czy ochrony środowiska naturalnego. W artykule podjęta jest kwestia dobrowolnie podejmowanych działań w ramach CSR. Przedstawiono konkretne przykłady korporacji azjatyckich, które podejmują takie działania i podają je do wiadomości w corocznych raportach. Niniejszy artykuł ma na celu omówienie i dokonanie charakterystyki głównych działań CSR, które mają największe znaczenie dla korporacji azjatyckich.

Słowa kluczowe: SCR, korporacje transnarodowe

CSR in Asian Transnational Corporations

For many years, the debate on the activities undertaken by the corporations for the benefit of others, including the local community or the environment has taken place. The article shows a voluntary actions undertaken within the framework of Corporate Social Responsibility. This paper presents specific examples of Asian corporations that undertake such activities and publish such activities through annual reporting. This paper aims at discussing and characteristics the main factors of CSR which have the most important for Asian corporations.

Keywords: CSR, transnational corporations

JOANNA DZIOŃEK-KOZIŃOWSKA

University of Lodz

e-mail: jdzionek@uni.lodz.pl

SHARAF N. REHMAN

University of Texas Rio Grande Valley

e-mail: sharaf.rehman@utrgv.edu

**Between Indoctrination and Pre-Selection.
An Influence of Economic Education on Students' Approach to Cooperation**

Economics and business students are often presented as different from the other students. Besides the alleged, special attributes of the future economists their unwillingness to cooperate is reported (cf. Frank, Gilovich & Regan 1993; Seguino, Stevens & Lutz 1996; Cadsby & Maynes 1998; James, Soroka & Benjafield 2001). Such a characteristic is typically explained by (1) self-selection or (2) indoctrination hypotheses. The first is based on the claim that those who choose economics as their area of study are less cooperative even before the beginning of their studies, whereas the second is focused on the impact of economic education on students' attitudes. The method commonly used to identify this difference is to conduct laboratory experiments during which the students participate in games ("prisoner dilemma" and "ultimatum"). The fact is that the economics students are trained to solve these types of problems in their microeconomics courses. Therefore, their solutions may reflect how well they are trained and not as an approximation of their real-life decisions.

Our aim is to report the results of a survey on the respondents' opinions about cooperation and teamwork conducted among the Polish (N=79) and the Chinese (N=50) undergraduate students of economics at the Faculty of Economics and Sociology of the University of Lodz. The data were collected in March 2016 and April 2017. The study confirms the economics students' experiences and their overall approach to teamwork as from moderately critical to highly critical. Considering the fact that an ability to work in a team is regarded as the most valuable skill for the employers (NACE Job Outlook 2016), such a result suggests a strong need to re-evaluate the way how the economics' students are trained.

Keywords: economics education, cooperation, teamwork, undergraduate economics students, gender and collaboration

DIANA EERMA

University of Tartu

e-mail: diana.eerma@ut.ee

How Social Accounting Can Contribute to Ethical Assessment/Evaluation of Economic Activities

Majority of economic and financial accounting practices basis on efforts to make sure how successful is a firm or organization in terms of getting higher profits and achieving better position in competitive economic environment, in other words oriented to achieve economic goals. This fact includes several problems. One of them is that effects on society are not taken into account. Social accounting (SA) approach offers opportunities to measure the social success of firms, public enterprises and public offices. Usually firms prefer to apply SA in a format of voluntary reports on social and environmental aspects, which may include waste produced, labor practices, product responsibilities and something alike. Still, these reports do not consider whole information on results of economic activities like on social effects caused to society, and do not cover topic of ethical aspects of economic activities. At that, firms are more eager to report on their positive impacts on society than negative ones. This kind of SA reports do not take into account the welfare effects on society: positive as well negative externalities.

Current paper expands the SA approach with welfare theory based social accounting. The welfare theory based SA points to the success of society identifying effects inside and outside the economic unit considering groups of society whose welfare will change within the activities done by this economic unit. Therefore, opportunities for ethical assessment and evaluation of economic activities will increase via welfare-oriented SA approach application.

Keywords: social accounting and reporting, welfare-oriented social accounting, positive and negative externalities

NADIR EROĞLU

Marmara University, Istanbul

AYSE AKATAS EROĞLU

Gaziosmanpasa University, Tokat

İİHAN EROĞLU

Gaziosmanpasa University, Tokat

NALAN KANGAL

Gaziosmanpasa University, Tokat

e-mail: ilhan.eroglu@gop.edu.tr

Rational Human Model in Economics and Psychology

Methodology of the economics was densely under the effects of the other discipline but later it has become introverted, and its contingency to various disciplines has been limited. One of the key factors contributing to the progress in a discipline is the acquisitions derived from other disciplines. Economics should cooperate with the disciplines such as physics, medicine and psychology as well as with social sciences. So the scientists should apply the improvements and the acquisitions in different disciplines to their research areas. In this context we can say that the relations of mainstream economics with other disciplines are not sufficient.

In order to understand the new economic activities and to develop economic policies related to them, critical evaluation of the things what we have is required. The issue has become important enough to be reconsidered the basic assumptions of the neoclassical economics which is the main stream view. Rational Human (homo economicus) Model is one of the most prominent assumptions of neoclassical economics that should be reconsidered. Regarding the economics in a structure which is determined by the rational behavior assumptions causes to the ignorance of the irrational factors affecting the human behaviors. According to Freud, our reasonable and conscious behaviors constitute a small part of all our general behavior. If we do not evaluate human as a whole it is not possible to comprehend them. For this, our unconscious behaviors (not necessarily irrational) should be examined. The methodology of this study is to highlight weaknesses of the methodology of the mainstream economics and mainly of the rational human assumption. For this purpose we use Institutional Economics, Behavioral Economics, physics and psychology while questioning the rational human assumption.

Keywords: Homo economicus, rationality, economic methodology, neuroeconomics, psychology, behavioral finance

URSZULA GOŁASZEWSKA - KACZAN

Uniwersytet w Białymstoku

e-mail: ulakaczan@o2.pl

Przyszłość wolontariatu – e-wolontariat?

Rozwój Internetu stwarza nowe możliwości we wszystkich obszarach społecznej odpowiedzialności, w tym także w ramach wolontariatu. Rodzi się ciekawy trend – e-wolontariat, który pozwala pomagać innym, nie wychodząc nawet z domu. E-wolontariat bazuje przede wszystkim na kompetencjach pracowniczych, pozwala dzielić się swoją wiedzą i umiejętnościami.

Autorka zastanawia się w opracowaniu, czy jest to zjawisko, które ma przyszłość. W artykule podjęta zostanie próba opisanie tego nowego trendu, wskazania korzyści płynących z tej formy zaangażowania oraz ewentualnych problemów z nim związanych. Postawiono przy tym tezę, iż e-wolontariat ma przyszłość, bowiem m.in. oszczędza czas wolontariuszy, zmniejsza związane z wolontariatem koszty i nie musi ograniczać się jedynie do podmiotów usytuowanych blisko miejsca zamieszkania wolontariuszy, jednakże ta forma wolontariatu nie zastąpi wielu tradycyjnych działań wolontarystycznych, zwłaszcza tych, które nastawione są na osobistych kontakt z podopiecznymi.

Słowa kluczowe: wolontariat, e-wolontariat, społeczna odpowiedzialność biznesu

The Future of Volunteering - e-Volunteering?

Development of the Internet creates new opportunities in every field of social responsibility, including the volunteering. A new interesting trend is being born – e-volunteering, which enables helping others without leaving the house. E-volunteering is primary based upon employee competences. It enables sharing knowledge and skills.

In the essay the author ponders whether e-volunteering is a thriving phenomenon. She tries to describe the new trend, point out its benefits and possible related issues. The thesis is stated that e-volunteering is in fact prosperous. It saves volunteers' time, reduces associated costs, and isn't only limited to volunteers' neighborhood. However, this form of volunteering won't replace the traditional volunteering activities, especially those based upon the direct contact with pupils.

Keywords: volunteering, e-volunteering, corporate social responsibility

ARTUR GRABOWSKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: artur.grabowski@ue.katowice.pl

Działalność niemieckich przedsiębiorstw sportowych i społeczna odpowiedzialność biznesu

Na przełomie lat 20. i 30. XX wieku w Niemczech narodziła się nowa doktryna ekonomiczna – ordoliberalizm. Praktycznie wdrożenie ordoliberalizmu następowało od 1948 roku za sprawą społecznej gospodarki rynkowej. Podstawą tej doktryny były wartości: odpowiedzialność, solidarność, sprawiedliwość i wolność. Klasycy myśli ordoliberalnej (Alfred Müller-Armack, Walter Eucken, Wilhelm Röpke) w swoich pismach sformułowali szereg zaleceń i wymogów wobec podmiotów gospodarczych. Jedną z nich była odpowiedzialność publiczna, która posiadała charakter prywatno-gospodarczy i społeczno-ekonomiczny. Celem społecznej gospodarki rynkowej było zachowanie równowagi pomiędzy ideałami sprawiedliwości, wolnością i wzrostem gospodarczym. Natomiast odpowiedzialność publiczna dotyczy również działalności w ramach profesjonalnego sportu, a w szczególności piłki nożnej. Przedsiębiorstwa sportowe (piłkarskie) funkcjonujące w formie spółek kapitałowych i stowarzyszeń są uczestnikami rywalizacji (sportowo-ekonomicznej) w ramach dwóch zawodowych lig (1. Bundesliga i 2. Bundesliga). Jednocześnie podmioty sportowe dążą do realizacji różnych celów, wśród których oprócz ekonomicznych, znajdują się również cele społeczne. W strukturach tychże przedsiębiorstw powstały działy zajmujące się CSR i wdrażaniem projektów partnerskich (np. z innymi przedsiębiorstwami, samorządami lokalnymi). Organizacją profesjonalnych rozgrywek piłkarskich w Niemczech zajmuje się spółka DFL (Deutsche Fussball Liga GmbH), która również podejmuje inicjatywy społeczne o oddziaływaniu ogólnokrajowym. Poddano analizie inicjatywy społeczne podejmowane przez wybrane niemieckie przedsiębiorstwa sportowe (piłkarskie).

Analizując działania i projekty, których uczestnikami były przedsiębiorstwa sportowe (piłkarskie) i spółka DFL, stwierdzono, iż: 1) Konstytutywne elementy ordoliberalizmu wpływały współcześnie na działalność przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich) w Republice Federalnej Niemiec. 2) Projekty realizowane w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu podejmowane przez przedsiębiorstwa sportowe dotyczyły edukacji, ochrony środowiska naturalnego, wykluczenia społecznego.

Autor rekomenduje polskim podmiotom sportu podjęcie inicjatyw, które mogłyby stanowić udział w praktycznym wdrożeniu społecznej gospodarki rynkowej w Polsce.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwa sportowe, społeczna gospodarka rynkowa, społeczna odpowiedzialność społeczna

Activity of German Sports Enterprises and Corporate Social Responsibility

At the turn of the 20s and 30s of the twentieth century a new economic doctrine called ordoliberalism was born in Germany. Practical implementation of ordoliberalism took place since 1948 thanks to the social market economy. The basis of this doctrine were values: responsibility, solidarity, justice and freedom. Classics thoughts of ordoliberalism (Alfred Müller-Armack, Walter Eucken, Wilhelm Röpke) formulated in their writings a number of recommendations and requirements for businesses. One of them was public responsibility, which had the private-economic and socio-economic nature. The aim of the social market economy was to maintain a balance between the ideals of justice, freedom and economic growth. In contrast, public responsibility also applies to the activities of the professional sport, football in particular. Sports (football) enterprises functioning in the form of companies and associations are participants in the sports-economic competition in the two professional leagues (1. Bundesliga and 2. Bundesliga). At the same time sports enterprises pursuing different purposes – among economic goals, there are also social goals. In the structures of sports enterprises several departments dealing with CSR and implementation of partnership projects (eg. with other companies, local authorities) were created. The company DFL (Deutsche Fussball Liga GmbH) is the organization responsible for organization of the Professional soccer competition in Germany, which also realizes social initiatives with the nationwide impact.

The social initiatives undertaken by German sports enterprises was analysed in the paper. Several examples of business practice, which included measures resulting from the social responsibility of business were presented in the paper. After having analysed the activities and projects whose participants were sports enterprises and the DFL, we found that: 1) the constitutive elements of ordoliberalism had an influence on the functioning of sports (football) enterprises in Germany, 2) projects realized under the social responsibility that were undertaken by sport companies were strongly related to sports education, environmental protection, social exclusion. The author recommends the Polish sports enterprises to take such initiatives that could be the part of the practical implementation of the social market economy in Poland.

Keywords: sports enterprises, social market economy, corporate social responsibility

KALINA GRZESIUK

Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: grzesiuk@kul.pl

Rola sieci relacji przedsiębiorstwa w komunikacji działań CSR

Przedsiębiorstwa angażujące się w działania społeczne poprzez realizację programów CSR mogą liczyć na efekty o charakterze marketingowym w postaci chociażby poprawy reputacji. Jednak, aby mogły one zaistnieć, informacja o społecznym zaangażowaniu firmy musi dotrzeć do potencjalnej publiczności. Stanowią ją szeroko rozumiani interesariusze przedsiębiorstwa, z którymi łączą je relacje mające najczęściej postać różnego rodzaju powiązań społecznych. Celem artykułu jest identyfikacja roli, jaką te sieci odgrywają w procesach komunikacji działań CSR. Wskazane w nim zostaną strategie komunikacyjne stosowane przez przedsiębiorstwa oraz najistotniejsze czynniki kształtujące ich efektywność. Przedstawione zostaną również działania informacyjne najczęściej stosowane w polskich firmach angażujących się w działalność społeczną. W oparciu o teorie funkcjonowania sieci powiązań społecznych w kontekście organizacyjnym zaprezentowane zostaną również możliwości wykorzystania sieciowości do efektywnego komunikowania programów CSR interesariuszom przedsiębiorstwa.

Słowa kluczowe: CSR, komunikacja, sieci powiązań społecznych

TOMASZ GUZIK

Uniwersytet Jagielloński
e-mail: t.guzik622@gmail.com

The Ethics and Morality of Capitalism in the Thought of Ayn Rand

The report concerns Ayn Rand's point of view into capitalism and its morality. The speech will be divided into three parts. In the first one the author will explain the methodology of scientific research of Ayn Rand and her understanding of terms such as "capitalism", "philosophy", "ethics" and "history". For instance, Ayn Rand emphasizes that the starting point of researching the subject of capitalism and economy must be explaining what human being is. After that, it is possible to analyze macroeconomic issues. The second part of report will concern morality of the capitalism and economic freedom. Ayn Rand indicated that capitalism is the only economic and political system which respects individual's rights and consequently – eliminates phisycal violence. In this section author will show the whole argumen-tation that Rand applied when she constructed her theory. In the last part of this speech the researcher will try apply Rand's thoughts into polish economic reality.

Thanks to a *case method* there will be tested how economic freedom would influence our economic and social condition. According to rare cases in Polish history (lowering taxes by Leszek Miller Prime Minister or "Deregulation reform" by Minister of Justice Jarosław Gowin) author predicts that broadening economic freedom can have only positive results on individuals and whole society.

Main thesis: Applying Rand's proposition into Polish economy and society may have a positive impact.

Keywords: Ayn Rand, free economy, free market, capitalism, Polish economy

EWA HAMERLA

Uniwersytet Łódzki

e-mail: h.ewa@poczta.fm

Etyczne aspekty budowy siłowni wiatrowych

Energia pochodząca z siłowni wiatrowych zalicza się do odnawialnych źródeł energii. Jest to źródło energii, za które nie musimy płacić. Jej źródłem jest wiatr, wiejący niezależnie od woli człowieka, zatem siłownie wiatrowe mogą być niepewnym źródłem energii elektrycznej. Opracowano jednak technologie, radzące sobie z tym problemem niedoboru energii elektrycznej, jak również nadmiernej ilości prądu. Mowa tu o odpowiednich akumulatorach oraz przesyle energii pochodzącej z wiatraków do elektrowni, gdzie następuje dalsze jej gospodarowanie. Natomiast jeśli chodzi o niedobory, tą kwestią zajmują się elektrownie.

Są osoby uważające budowanie siłowni wiatrowych w pobliżu gospodarstw domowych za nieetyczne ze względu na ich negatywne oddziaływanie na środowisko. Hałas i wibracje związane z produkowaniem prądu elektrycznego przez elektrownie wiatrowe są postrzegane na tyle negatywnie, iż można uznać za społecznie nieodpowiedzialne stawianie ich zbyt blisko zabudowań.

Celem referatu jest zobrazowanie etyczności budowania siłowni wiatrowych. Czy przynoszą one więcej korzyści dla człowieka oraz otaczającego go środowiska, czy też wprost przeciwnie?

Słowa kluczowe: etyka, siłownie wiatrowe, odnawialne źródła energii

The Ethical Aspects of Building Wind Turbines

Wind energy comes from renewable sources of energy. It is energy source for which we do not have to pay. Its source is wind, blowing independently of the will of man, so wind turbines can be a source of uncertain energy. However, technologies have been developed to cope both with problem of electricity shortage as well as excessive electricity, referred to as appropriate batteries and transmission of

wind energy to power plants, where it is further managed. On the other hand, when it comes to shortages, the power plants deal with this issue.

There are people who consider building a wind farm near a household not ethical in terms of their negative impact on the environment. The noise and vibration associated with the production of electricity are perceived as being so negative that it can be considered socially irresponsible to place them too close to buildings.

The aim of the paper is to illustrate the ethics of building wind turbines. Do they bring more benefits to the human being and the environment surrounding him, or the opposite?

Keywords: ethics, wind power stations, renewable energy sources

JAKUB ISAŃSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: isan@amu.edu.pl

MICHAŁ A. MICHALSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: mmichal@amu.edu.pl

Rozwój gospodarczy a niedorozwój społeczny. Społeczno-kulturowe aspekty zmian diety i ich konsekwencje dla przyszłości

Aktualne przemiany diety w Polsce wywołują wiele dyskusji i sporów. Oznacza to m.in., że jednym z wyzwań dla badaczy jest, po pierwsze, próba zrozumienia ich podłoża i identyfikacji czynników wpływających na decyzje prokreacyjne, a po drugie, zwrócenie uwagi na to, w jaki sposób niższy przyrost naturalny zmienia i będzie zmieniać społeczeństwo, a w szczególności jego system gospodarczy.

Taki cel badawczy zostanie zrealizowany w referacie, w którym poprzez zaangażowanie narzędzi socjologicznych i kulturoznawczych przeanalizowane zostanie wpływ norm, wartości, przekonań oraz postaw i zachowań na zmieniający się poziom diety, oraz ekonomiczne konsekwencje tego dla aktualnego i przyszłego funkcjonowania ładu społecznego.

Celem podjętych tu analiz jest pogłębienie i zestawienie rezultatów badań z takich obszarów jak demografia, statystyka czy ekonomia oraz wzbogacenie i ukazanie ich w szerszym tle przemian społeczno-kulturowych, które wydają się być współcześnie bardzo ważne w kontekście podejmowania przez Polki i Polaków decyzji prokreacyjnych.

Dodatkowo, referat ukazywał będzie związki między dietą a rozwojem gospodarczym, które bywają ignorowane lub w ogóle niedostrzegane.

Teza: Zasadnicze zmiany dzietności uwarunkowane czynnikami kulturowymi i społecznymi będą miały swoje konsekwencje w obrębie gospodarki i jej potencjału rozwojowego.

Słowa kluczowe: dzietność, kontekst społeczno-kulturowy, rodzina, gospodarka, rozwój

Economic Development and Social Underdevelopment. Socio-cultural Aspects of Fertility Changes and Their Consequences for the Future

Current changes in fertility rate in Poland are the subject to many discussions and arguments. It means, among other things, that among the challenges for the researchers is, firstly, to understand its background and identify factors influencing procreative decisions, and secondly, pointing at the way population growth changes and will change society, and its economy in particular.

Our paper analyzes mentioned research problem by engaging tools from sociology and cultural studies to examine the influence of norms, values, beliefs, attitudes and behaviours on the changing level of birth rate and its economic consequences for current and future functioning of the social order.

The purpose of the analyses undertaken is to deepen and compare the results of findings from such disciplines as demography, statistics and economics, as well as its enrichment and presenting against a background of socio-cultural transformations, which seem to be very important in the context of making procreative decisions by Polish females and males.

Additionally, the paper presents relations between fertility and economic development which often seem to be ignored or underestimated.

Thesis: Present-day radical fertility changes are determined by socio-cultural factors and will have its consequences for economy and its development potential.

Keywords: fertility, socio-cultural context, family, economy, development

LESZEK JERZY JASIŃSKI

Politechnika Warszawska

Kultura ekonomiczna społeczeństwa

Przez kulturę ekonomiczną społeczeństwa rozumiemy zespół ludzkich poglądów i postaw, które uzewnętrzniają się w życiu gospodarczym. Jej składnikami są: sposób rozumienia i budowania ocen procesów gospodarczych, motywacja podmiotów gospodarczych, ich stosowanie do określonych norm zachowań oraz sposoby ich współdziałania ze sobą. Istotnym komponentem jest moralność uzewnętrzniająca się w praktyce gospodarczej oraz to, co jest jej źródłem: religia, światopogląd, wyznawane wartości, cele życiowe, pożądane przez ludzi dobra.

Uzupełnieniem ogólnej dyskusji na temat kultury ekonomicznej społeczeństwa będzie analiza sposobów akceptacji różnic dochodowych w społeczeństwie. Przy tej okazji ustosunkujemy się do głośniejszej w ostatnich latach teorii kapitału XXI wieku Thomasa Piketty'ego.

Słowa kluczowe: kultura ekonomiczna, motywacja, zdolność współpracy, kapitał XXI wieku

The Economic Culture of Society

The economic culture of a society is a set of views and attitudes to be met in the economic life. Its components are understanding and making judgements of economic facts, motivation of economic agents, keeping to behavioral standards and cooperation easiness. Important components are also the ethics and its sources: religion, philosophy of life, values and objectives to be reached.

The acceptance of income differences in a society will be an extension of this discussion. This will be a chance to assess the renowned Thomas Piketty's theory of the capital in twenty-first century.

Keywords: economic culture, motivation, cooperation easiness, capital in twenty-first century

ŁUKASZ JASIŃSKI

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

e-mail: lukasz.jasinski@poczta.umcs.lublin.pl

MARTA MAKOWSKA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

e-mail: marta_makowska@sggw.pl

Znaczenie „przejrzystości” w relacjach lekarzy z firmami farmaceutycznymi

W referacie poruszymy kwestie ujawniania powiązań pomiędzy lekarzami a producentami leków. Wskażemy jak bardzo jest to istotna kwestia w obecnych czasach i jakie ma znaczenie dla utrzymania zaufania publicznego. W referacie zdefiniowane zostanie pojęcie przejrzystości. Szczegółowo omówiony będzie amerykański *The Physician Payment Sunshine Act*, który nakłada na firmy farmaceutyczne prawny obowiązek ujawniania swoich powiązań z lekarzami i szpitalami uniwersyteckimi. Przedstawione zostaną także rozwiązania obowiązujące w tej kwestii w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. Zaprezentowane będą obecne regulacje dotyczące przejrzystości obowiązujące w Polsce. W podsumowaniu znajdą się wnioski dotyczące znaczenia przejrzystości dla pacjentów oraz problemów i korzyści, które z tego typu rozwiązań mają medycy i producenci leków.

Słowa kluczowe: przejrzystość, etyka biznesu, lekarze, firmy farmaceutyczne

The Importance of "Disclosure" in Relationships between Physicians and Pharmaceutical Companies

The speech raises issues of transparency in relationships between doctors and drug manufacturers. It indicates how important it is as a way for physicians and the pharmaceutical industry to regain public trust. The paper will define the concept of disclosure. It will discuss in detail *The Physician Payment Sunshine Act* from the U.S., which imposes a legal obligation on pharmaceutical companies to disclose their relationships with doctors and university hospitals. The speech will also show the diverse regulation of disclosure in different countries of the European Union. The situation in Poland will be also described. In the summary, there will be a discussion about the importance of disclosure for patients and the advantages and disadvantages of such regulations for physicians and drug manufacturers.

Keywords: disclosure, business ethics, physicians, pharmaceutical industry

MARCIN JENDRZEJCZAK

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: m.jendrzeczak@op.pl

Zasada subsydiarności w teorii i w europejskiej rzeczywistości gospodarczej

Zasada subsydiarności jest mocno zakorzeniona w europejskiej tradycji filozoficznej. Jej korzenie sięgają myśli Arystotelesa. Stagiryta zwracał uwagę, że państwo składa się z rodzin i społeczności niższego rzędu, choć z drugiej strony podkreślał, że całość jest ważniejsza od części.

Zasada subsydiarności została rozwinięta w nauce społecznej Kościoła katolickiego. Stanowiła odpowiedź na tendencje do centralizacji i zawłaszczanie kompetencji Kościoła i innych organizacji przez państwo. Pius XI określił ją mianem najwyższej zasady filozofii społecznej

Istotą subsydiarności, według definicji tego papieża, jest pozostawienie jednostkom i społecznościom niższego rzędu tego, co mogą wykonać we własnym zakresie. Zasada ta sprzeciwia się więc wchłanianiu życia indywidualnego i społecznego przez państwo. Jawi się zatem jako niemożliwa do pogodzenia z systemami etatystycznymi, negującymi rolę prywatnych przedsiębiorstw czy dobrowolnych stowarzyszeń. Z drugiej strony, sprzeciwia się także radykalnemu liberalizmowi, negującemu rolę organizacji pośredniczących między jednostką i państwem.

Zasada subsydiarności, rozwinięta w nauce Kościoła, przeniknęła także do aktów prawnych Unii Europejskiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Wpływa na konkretne kwestie ekonomiczne i społeczne zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Polsce. Pamiętając o zasadzie pomocniczości, warto analizować problemy takie jak Brexit lub wspólna polityka klimatyczna Unii Europejskiej.

W referacie postawiona zostanie jednak teza, że zasada pomocniczości często jest źle rozumiana lub łamana. Prowadzi to albo do hipertrofii państwa albo do całkowitego zanegowania jego roli w gospodarce.

Słowa kluczowe: subsydiarność, nauka społeczna Kościoła, etatyzm, liberalizm, organizacje pośrednie

The Principle of Subsidiarity in Theory and in Economic Reality of Europe

The principle of subsidiarity is firmly rooted in the European philosophical tradition. Its roots go back to the thought of Aristotle. This philosopher pointed out that the state consists of families and communities. On the other hand, he emphasized importance of the common good and diminished importance of individuals. The principle of subsidiarity has been developed in the social doctrine of the Catholic Church. This doctrine was a response to tendencies of centralization. Pius XI in 'Quadragesimo anno' wrote, that principle of subsidiarity is the highest principle of social philosophy.

The essence of subsidiarity as defined by this pope is to leave individuals and communities of the lower order to act in cases that they are competent. This principle contradicts the absorption of individual and social life by omnipotent state. It therefore appears impossible to reconcile with the statist systems and philosophies that deny the role of private enterprises or voluntary associations. On the other hand, it also opposes radical liberalism, which celebrate individual liberty, but negate importance of intermediary organizations between the individual and the state.

The principle of subsidiarity developed in the Church's teaching has also penetrated the legal acts of the European Union and the Republic of Poland. It affects specific economic and social issues both in the European Union and in Poland. Remembering the principle of subsidiarity is useful to analyze issues such as Brexit or EU climate policy.

However, the thesis is that the principle of subsidiarity is often misunderstood or ignored. That leads either to hypertrophy of the state or to a total negation of state role in the economic life.

Keywords: subsidiarity, Catholic social teaching, statism, liberalism, intermediary organizations

MACIEJ KAŁUŻA

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

e-mail: maciej.kaluza@uj.edu.pl

Teaching Business Ethics. Description and Evaluation of Corporate Training Tools in Academic Business Ethics and CSR Courses

The premise of my presentation is: Business ethics and CSR academic courses relying solely on theoretical approach, founded primarily on lectures and coursebooks, shape a rather impractical approach to the essential role of the subject, given its applied ethical status. During the presentation, after a brief consideration of selected examples of business ethics courses I will relate to my personal teaching model, founded on the conviction, that ethical decision-making process must be practiced, not solely taught, to raise the effectiveness of the academic business ethics education. In the further part of the presentation, I will provide specific data on tools used in business ethics decision-making training, and relate to the feedback of participants of my teaching program to evaluate the advantages and disadvantages of more practical, less theoretical teaching approach. In conclusion I will provide a theoretical model of practical business ethics course preparation, stressing the importance of group work, simulation, role-playing and feedback debating by participants, for further, critical discussion.

Thesis: Business ethics and CSR academic courses relying solely on theoretical approach, founded primarily on lectures and coursebooks, shape a rather impractical approach to the essential role of the subject, which can be taught more effectively by practical exercises.

Keywords: Business ethics teaching, Business ethics higher education, Preparation of business ethics teaching plan

SŁAWOMIR KAMOSIŃSKI

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

e-mail: slawomirkamosinski@ukw.edu.pl

**Odpowiedzialność pracodawców wobec rodzin pracowników
(badanie empiryczne)**

Odpowiedzialność pracodawcy wobec rodzin pracowników wynika z jego odpowiedzialności za pracownika, którego zatrudnia. Nie ma ona charakteru odpowiedzialności bezpośredniej. Jest to odpowiedzialność pośrednia, która w zasadzie wynika wprost z zasad moralnych i etycznych. Przyjąć bowiem należy, że nie wszystkie relacje między pracodawcą i pracobiorcą są regulowane przez akty prawa. Część z nich powinna opierać się na wzajemnym zaufaniu stron do siebie, na woli dialogu i

szacunku. Nie budzi przy tym wątpliwości fakt, że inny charakter mają relacje między pracodawcą a pracobiorcą, które kształtują się w małej firmie, często rodzinnej, gdzie zarządzanie ma zazwyczaj paternalistyczny charakter, a inaczej te same relacje zachodzą w firmie dużej, w której jej właściciel, z przyczyn obiektywnych, nie ma możliwości poznania swoich pracowników. Niemniej, w każdej, niezależnie od wielkości, firmie, w moim przekonaniu, pracodawca za swój obowiązek powinien przyjąć to, że zatrudniając pracownika, bierze odpowiedzialność nie tylko za niego, lecz także za jego rodzinę.

Kierując się powyżej nakreślonymi uwagami, w niniejszym artykule omówiono w pierwszej kolejności to, jak swoją odpowiedzialność wobec rodzin pracowników rozumieją pracodawcy. Oparto się wyłącznie na opiniach wyrażanych przez pracodawców publicznie, w mediach. Wybrano głównie wypowiedzi pracodawców znanych w Polsce, tzw. ikony przedsiębiorczości. W drugiej części artykułu, na podstawie badań empirycznych autora, przeprowadzonych wśród pracobiorców zatrudnionych w sektorze prywatnym i publicznym, zobrazowano ten sam problem w ich opinii. Podstawowe pytanie badawcze sprowadza się do określenia form, w których w praktyce, poza wynagrodzeniem wypłacanym cyklicznie za świadczoną pracę, zdaniem pracowników, najpełniej realizowana jest odpowiedzialność pracodawcy wobec rodzin pracowników. Zwrócono uwagę na konkluzję wielu wypowiedzi pracowników, że pracobiorcy oczekivaliby od pracodawcy zrozumienia korelacji, że problemy rodzinne pracowników przekładają się na ich wydajność pracy. Wyniki badania ukazały, że świadomość pracodawców za to, że są odpowiedzialni nie tylko za pracowników, lecz także wobec ich rodzin, jest coraz wyższa.

Słowa kluczowe: pracodawca, pracobiorca, odpowiedzialność pracodawcy wobec rodzin pracowników, etyka zarządzania personelem

Employers' Responsibility Towards Employees' Families (Empirical Study)

Employers' responsibility towards employees' families follows from the responsibility for the employed person. It is not the responsibility of direct character. This is the indirect responsibility that in fact is a consequence of moral and ethical principles. It should be assumed that not all relations between the employer and employee are governed by the legal provisions. Some of them should be based on mutual trust, on will of dialogue and respect. No doubt, the relations between employers and employees in small, often family-type companies where management is of paternalistic character, are often different from relations in a big company, where the owner, due to objective reasons, has no opportunity to meet all workers personally. Nevertheless, in any company, regardless of the size, in my opinion, the employer should take the responsibility not only for the employed person, but also for his/her family.

Following the above remarks, the paper presents in the first part the way employers understand the concept of responsibility for the employees' families. The description was based exclusively on opinions expressed by employers in the public media. Only the well-known employers were selected, so-called "icons of entrepreneurship". The second part of the paper, based on the author's empirical research conducted among the workers employed in the private and public sectors, pictures the same problem but from the point of view of an employee. The main research question comes down to specification of ways in which the employer's responsibility for the employee's families is best executed, apart from remuneration paid regularly for the performed job. It was pointed out, as it was concluded by many employees, that the employed person would expect the employer to understand correlation defined by many respondents as the "employer's awareness", that is- understanding that family-related problems translate into the work productivity. The research proved that the employers' awareness of taking responsibility for the employees' families is gradually increasing.

Keywords: employer, employee, worker, employer's responsibility towards employee's family, ethics of personnel management

ANASTAZJA MAGDALENA KASZTALSKA

Uniwersitet Ekonomicznyw Karowicach,
e-mail: anastazja.kasztalska@gmail.com

Analysis of the Effects of Luxury Goods and Services on the Morality of Their Clientele

Luxury and morality are concepts that have always existed and have always created very different emotions in people. Over the centuries, the concept of luxury and morality has changed. The purpose of this article is to explain the notion of what luxury is, how it is understood and how it manifests itself. Another aspect of this paper is to examine the meaning of the word morality in a modern context. The most important goal of the article is to try to prove the real connection between luxury and human morality. These concepts seem alien to each other, but are very much intertwined.

The luxury goods and services industry occupies an increasingly important place in the global economy and it generates huge profits by creating big emotions in the human mind. In the current times of globalization, morality becomes a commodity deficit, just like exclusive goods. This article aims to see how the concept of luxury is perceived by affluent luxury clientele and managers. The article are also designed to show if luxury buyers and exclusive service providers are fully aware of how they perceive morality by themselves and the company products or services they are

consuming. Without a doubt people are unable to live in modern society without the culture of luxury and also without morality.

The survey is an interview among luxury brands clientele and interviews with luxury brand managers. The interviews were conducted in January and February 2017. It was answered by people from all over the world who came in contact with the luxury goods and services industry.

Keywords: Luxury, Morality, Luxury Management, Luxury Brands

ANDRZEJ KAŻMIERCZAK

Narodowy Bank Polski

Rola banku centralnego w kształtowaniu postaw etycznych uczestników systemu finansowego, czyli o tym, że regulacje nie mogą zastąpić kierującego się zasadami moralnymi sumienia

„Nowa normalność” funkcjonowania globalnych rynków finansowych w znacznej mierze ukształtowana została poprzez kombinację technicznych regulacji, dotyczących niemal każdego aspektu funkcjonowania instytucji finansowych oraz ultraluznej polityki monetarnej wiodących banków centralnych, mającej na celu zapewnienie tymże instytucjom finansowej kroplówki. Choć dzięki tego rodzaju podejściu na przestrzeni ostatnich 8 lat w znacznej mierze przywrócona została zdolność instytucji finansowych do pośrednictwa, to jednak brak jest podstaw do stwierdzenia, że znacząco ograniczone zostały kluczowe mechanizmy odpowiedzialne za wybuch kryzysu 2008+. Mowa tu m.in. o znacznej skali nieetycznych postaw pracowników instytucji finansowych, począwszy od szeregowych pracowników oferujących klientom skomplikowane, lecz obciążone znacznym ryzykiem instrumenty finansowe, a kończąc na kierownictwie tychże instytucji odpowiedzialnemu za agresywne strategie sprzedaży „toksycznych” produktów. Po okresie poszukiwań nowych modeli prowadzenia biznesu w zmodyfikowanym już otoczeniu regulacyjno-instytucjonalnym, instytucje finansowe wróciły do praktyki „doing business as usual” – w oparciu o wątpliwe moralnie metody. Można wręcz stwierdzić, że jednocześnie zastosowanie kija (regulacji) i marchewki (zapewnienie przez banki centralne płynności niemal bez wynagrodzenia) pozwoliło na utrzymanie w systemie finansowym *status quo*, przy jednoczesnym (jak się wydaje – pozornym) uspokojeniu społecznych frustracji wynikających z przeniesienia kosztów wywołanego kryzysu z instytucji na przeciętnego podatnika.

Tymczasem doświadczone kryzysem 2008+ społeczeństwa oczekują określenia „nowego porządku” w zasadach funkcjonowania instytucji finansowych, czyli oparcia funkcjonowania systemu finansowego na tradycyjnych wartościach takich jak:

uczciwość, zaufanie oraz odpowiedzialność za podejmowane decyzje. Nieprzypadkowo instytucje finansowe, w szczególności międzynarodowe banki inwestycyjne, stały się po 2008 r. podmiotami darzonymi jednym z najniższych poziomów zaufania społecznego. Wydaje się, że rola instytucji odpowiedzialnej za spełnienie społecznego zapotrzebowania na zapewnienie etycznego funkcjonowania systemu finansowego powinna przypaść bankom centralnym. Banki centralne, będące kluczowymi podmiotami sieci instytucji stabilności finansowej, powinny jednocześnie pełnić wiodącą rolę w budowie sieci instytucji zaufania publicznego do systemu finansowego. W tym celu zasadne byłoby rozważenie możliwości rozszerzenia ich mandatów o cele wykraczające poza stabilizację inflacji i dbanie o techniczną stronę stabilności systemu finansowego. Odpowiedzialność banków centralnych powinna również obejmować współuczestnictwo w kształtowaniu etycznych postaw uczestników rynków finansowych i przeciwdziałaniu skutkom działań sprzecznych z zasadami współżycia społecznego. Instytucje te mogłyby stać się częścią systemu współpracujących ze sobą na poziomie krajowym i międzynarodowym podmiotów, których zadaniem byłoby kształtowanie odpowiednich warunków etycznego funkcjonowania rynków finansowych.

ALDONA KLIMKIEWICZ

Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania w Łodzi

e-mail: aldon.klimkiewicz@wp.pl

Obniżenie wieku emerytalnego w Polsce – implikacje dla kobiet w sferze rynku pracy

Przedmiotem publikacji jest analiza sytuacji kobiet na rynku pracy w perspektywie obniżenia wieku emerytalnego. Od dnia 1 października 2017 r. nastąpi obniżenie wieku emerytalnego kobiet urodzonych po dniu 31 marca 1955 r. do 60. roku życia oraz wieku emerytalnego mężczyzn urodzonych po dniu 31 marca 1950 r. do 65. roku życia. Powrót do dość niskiej granicy wieku emerytalnego uprawniającego kobiety do przejścia na emeryturę oznacza zmianę ich sytuacji w sferze zatrudnienia.

Manipulacja wiekiem emerytalnym stanowi podstawowe narzędzie oddziaływania na systemy emerytalne i kształtowania zasobów ludzkich rynku pracy w krajach europejskich, dotkniętych procesem starzenia się społeczeństwa. Przy czym tendencją wiodącą jest podwyższanie granicy wieku w celu zwiększenia zasobów siły roboczej i zmniejszenia wydatków publicznych na świadczenia. Wdrażanie procedur podwyższania wieku emerytalnego zwykle jest skoordynowane z proaktywnymi działaniami w obszarze rynku pracy.

Bez wątpienia obniżenie wieku emerytalnego w Polsce wywoła szereg konsekwencji o charakterze społeczno-ekonomicznym. Należy do nich odpływ kobiet z

rynku pracy i uszczuplenie zasobów siły roboczej, co może skutkować zmniejszeniem presji migracyjnej. Jednakże można postawić tezę, że wysokość świadczeń w związku z krótszym okresem oszczędzania na emeryturę spowoduje zwiększone zainteresowanie możliwością łączenia pobierania świadczeń z wykonywaniem pracy zarobkowej. Przyjęte w tym obszarze rozwiązania wpłyną nie tylko na sytuację kobiet, lecz również innych grup społecznych, co uwidoczni się w reakcji rynku pracy. Poza tym należy rozważyć implikacje dla kobiet w kontekście ochrony przed wypowiedzeniem stosunku pracy, co może wpłynąć na preferencje pracodawców podejmujących decyzję o zatrudnieniu kobiet 56+.

Słowa kluczowe: wiek emerytalny, kobieta, emerytura, rynek pracy

Retirement Age Reduction in Poland – Implications for Women in the Employment Area

The subject of the publication is the analysis of the situation of women in the labour market in terms of retirement age reduction. The reinstatement of quite a low retirement age threshold, making women eligible for retirement, indicates a change in their position in the employment area.

Manipulating retirement age is a basic instrument of influence on pension schemes and formation of human resources for labour markets in European countries, the latter affected by the population aging process. In addition, a dominant trend is raising an age limit in order to increase manpower resources and cut back public expenditure on benefits.

Without a doubt, retirement age reduction in Poland will have a number of socioeconomic consequences, some of which will be an outflow of women from the labour market and a depletion of manpower resources, which in turn may result in lessened migratory pressure. However, the thesis can be advanced that benefit amounts due to a shorter input period will arouse a greater interest in the option of combining benefit receipt with gainful employment. The solutions adopted in this respect will not only impact on the situation of women, but other social groups as well, which will be clearly visible in response from the labour market.

Keywords: retirement age, woman, pension, labour market

MIROŚŁAW KŁUSEK

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

e-mail: mirekkłusek@op.pl

Metodologia badań roszczeń wobec mienia znacjonalizowanego po II wojnie światowej na przykładzie dóbr wilanowskich

Celem wystąpienia jest ukazanie, iż przygotowując projekt ustawy o reprivatyzacji nieruchomości ziemskich przejętych na potrzeby związane z realizacją dekretu o reformie rolnej, powinno się uwzględniać nie tylko roszczenia byłych właścicieli lub ich spadkobierców prawnych, ale również zobowiązania ciążące na nieruchomościach ziemskich w momencie ich przejęcia przez państwo. Przeprowadzone badania na przykładzie wilanowskiej nieruchomości ziemskiej pokazują nam, że uwzględnienie kwestii zobowiązań właścicieli ziemskich w przyszłej ustawie reprivatyzacyjnej jest słuszne zarówno ze względów moralnych, jak i prawnych. Z poczynionych ustaleń wynika, iż kreślenie wartości realnej zobowiązań powinno się odbywać przy zastosowaniu stałych mierników wartości: złoto, dolar amerykański i żyto. Na początku należy ustalić sumę zobowiązań, jaka była w 1949 r., tj. momencie wejścia w życie dekretów z 27 lipca 1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu nieumorzonych zobowiązań pieniężnych oraz o zmianie dekretu z 13 kwietnia 1945 r. o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego w przeliczeniu na stałe mierniki wartości. Następnie otrzymane wielkości w uncjach złota, dolarach i q żyta mnożymy przez ich ceny na dzień, dla którego pragniemy otrzymać wartość realną zobowiązań. Z przeprowadzonych badań wynika, iż w perspektywie ponad sześćdziesięcioletniego okresu, jaki upłynął od 1949 r., najbardziej właściwym stałym miernikiem wartości jest złoto. Dolar amerykański oraz żyto jako stałe mierniki wartości sprawdzają się bardziej dla kilkuletnich, ewentualnie kilkunastoletnich okresów.

Słowa kluczowe: reprivatyzacja, nieruchomość ziemska, dekret o reformie rolnej, nacjonalizacja, stałe mierniki wartości

Methodology of Research about Claims Towards Nationalized Property after the World War II on the Example of Possesions in Wilanow

The aim of this article is to show that while preparing the project of the act about re-privatization of landed properties, which were accepted as a respond to needs connected with a decree about land reform, it should be included not only claims of former owners or their heirs but also liabilities that were held on landed properties at the time when they were accepted by the country and about its consequences. Findings made in the article on the example of landed property in Wilanów show us that including the issues of landowners' liabilities in the future re-privati-

zation act is right because of moral as well as legal matters. According to the findings from the article estimating real value of liabilities should be done with the usage of stable value measures such as: gold, american dollar and rye. At first, we must estimate all liabilities in 1949, when two acts were passed. One of them was from 27 th July 1949 about taking new and estimating existing financial liabilities. The second one was about changing a decree from 13 th April 1945 about a special tax from money earned during war in converting to stable value measures. Then the values in ounces of gold, dollars and quantity of rye we multiply by their prices per day according to which we expect to gain real value of liabilities. On the basis of researches which were made, we must state that in the perspective of over sixty-year period of time that has elapsed since 1949, the most permanent value measure is gold. American dollar and rye as stable value measures are more effective for a few- year period of time or a bit more of it.

Keywords: re-privatization, landed property, decree about land reform, nationalization, stable value measures

PIOTR KOPIEC

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: petrko@kul.lublin.pl

Chrześcijańska wizja alterglobalizacji. Wkład Światowej Rady Kościołów

Światowa Rada Kościołów jest największą organizacją ekumeniczną gromadzącą niekatolickie Kościoły chrześcijańskie z całego świata. Stanowi przede wszystkim platformę spotkań chrześcijan dążących do jedności wiary, organizując i prowadząc dialogi doktrynalne między różnymi Kościołami i federacjami Kościołów. Od samego początku jej istnienia, bardzo istotnym obszarem jej działalności jest jednak zaangażowanie społeczne. Wyraża się ono w systematycznej refleksji nad zagadnieniami społecznymi i politycznymi, w tworzeniu różnorodnych programów dążących do walki z problemami społecznymi oraz w aktywnym uczestnictwie w globalnej debacie nad przyszłością świata. Od dwóch dekad za największe wyzwanie dla chrześcijaństwa teologowie Światowej Rady Kościołów uznają globalizację ekonomiczną i kulturową, odpowiadającą, ich zdaniem, za wzrost ubóstwa, zwłaszcza w krajach globalnego Południa, a także za kryzysy społeczne i polityczne wybuchające w skali całej planety. W odpowiedzi na zagrożenia związane z globalizacją, proponują inny jej charakter, wykorzystując postęp technologiczny i komunikacyjny oraz wzrost społecznej świadomości globalnych wyzwań. W ich interpretacji chrześcijaństwo i ruch ekumeniczny w szczególności, stoją przed zadaniem współkształtowania innej wizji globalizującego się świata, wykorzystując swe strukturalne możliwości i czerpiąc inspiracje z chrześcijańskiej koncepcji człowieka i społeczeństwa. W ten sposób formułują chrześcijańską wizję alterglobalizacji.

Słowa kluczowe: Światowa Rada Kościołów, ekumenizm, alterglobalizacja, globalizacja

The Christian Vision of Alterglobalization. Contribution of the World Council of Churches

The World Council of Churches (WCC) is the biggest and the most impactful ecumenical organization. It considers itself as an area where meet Christians from all corners of the world. Yet apart from the theological dialogue, the WCC from the very beginning emphasizes its social commitment. It reflects in the in-depth reflection on social and political issues, in various programmes fighting against social problems and in the contribution to the global debate over the future of the world. Since two decades, theologians from the WCC acknowledge economic and cultural globalization to be the pivotal challenge for the world. According to them, globalization results in increasing of poverty, particularly in the countries of the global South and in various social and political crisis across the world. In order to face the threats related to globalization, they promote its different nature, the one employing technological progress as well as an increase of social awereness concerning globalization. In the perspective of the WCC, Christianity and ecumenical movement in particular, has an inalienable task to inspire new order of the globalizing world.

Słowa kluczowe: Światowa Rada Kościołów, ekumenizm, alterglobalizacja, globalizacja

KAMIL KOWALSKI

Uniwersytet Łódzki

e-mail: kamil.kowalski@uni.lodz.pl

Od „no-strike pledge” do ustawy Tafta-Hartleya: uwagi na temat ewolucji regulacji między pracodawcami i pracownikami w USA w latach 1940-1947

W trakcie II wojny światowej relacje związki zawodowe–pracodawcy przybrały w USA bardzo specyficzny kształt. Dwie najważniejsze centrale związkowe zawarły dobrowolne porozumienie, rezygnując ze stosowania przerw w pracy jako formy nacisku na pracodawcę. Pomimo tak korzystnego dla gospodarki i wygodnego dla rządu rozwiązania, już w 1947 r. Kongres przyjął radykalnie antyzwiązkową ustawę Tafta-Hartleya. Regulacja została przyjęta, pomimo weta Trumana. W artykule pokazuję, po pierwsze, czy wojenne zobowiązanie zostało dotrzymane przez stronę związkową oraz, po drugie, dlaczego w tak krótkim okresie zdecydowano się na przeprowadzenie antyzwiązkowej krucjaty.

Słowa kluczowe: związki zawodowe, strajki, Truman

From the "no-strike pledge" to the Taft-Hartley Act: Remarks on the Evolution of Regulation between Employers and Employees in the USA between 1940-1947

During the Second World War trade union-employers relations took on a very specific shape in the United States. The „no-strike pledge” was an agreement made by two biggest US labour unions in order to forego work stoppages for the duration of the war. Despite such a favorable for the economy, and a comfortable for government solution, already in 1947 Congress adopted a radical anti-union Taft-Hartley law. The bill was passed, but over Truman’s veto which eventually turned out to be a smart political move. In the article I show, first, whether the war commitment was respected by the trade unions and, second, why it was decided in such a short time to conduct an anti-union crusade.

Keywords: labour unions, strikes, Truman

ŁUKASZ KUTYŁO

Uniwersytet Łódzki

e-mail: lukas.kutylo@gmail.com

W poszukiwaniu „ducha kapitalizmu”. Rozwój gospodarczy a normatywna organizacja zachowań społecznych

Punktem wyjścia dla moich refleksji stała się teza sformułowana ponad sto lat temu przez Maksa Webera, zgodnie z którą jednym z czynników odpowiedzialnych za rozwój gospodarczy Europy Północnej był etos protestancki. W swych rozważaniach niemiecki uczony skupił swą uwagę na ascezie, która koncentrowała aktywność wiernych na pracy zawodowej, a także na teologii, zwłaszcza kalwińskiej, dostarczającej argumentów za tym, że za cnoty chrześcijańskie należy uznać i wysiłek, i dążenie do bogactwa.

Wydaje się, że dokonując rekonstrukcji etosu protestanckiego, Weber opisał przy tym pewne uniwersalne mechanizmy odpowiedzialne za proces mobilizacji. Problem polega na tym, że zamiast objąć je przedmiotem analizy, ostatecznie skupił się na ich kulturowych manifestacjach. Głównym celem mojego wystąpienia jest zatem próba rekonstrukcji tych mechanizmów dyscyplinujących jednostki, a dokładniej dyscyplinujących sposób pełnienia przez nie tych ról społecznych, które są funkcjonalnie istotne dla zainicjowania i podtrzymania procesu mobilizacji. Innymi słowy, w sytuacji, gdy w danym społeczeństwie pojawia się chęć osiągnięcia określonych celów, bądź też konieczność adaptacji do nowych okoliczności, to niezbędne staje się wypracowanie: (a) odpowiednich norm, skupiających aktywność

jednostek na określonych obszarach życia społecznego, a także (b) mechanizmów zwiększających prawdopodobieństwo, że członkowie danej zbiorowości będą chcieli się do nich stosować.

Rozważania w tym względzie pozostają szczególnie istotne dla krajów rozwijających się. Stoją one bowiem nie tylko przed kwestią wypracowania tego rodzaju mechanizmów, ale być może także nadania im bardziej „cywilizowanego” charakteru.

Słowa kluczowe: normy społeczne, rozwój gospodarczy, teza weberowska, duch kapitalizmu

In Search of the 'Spirit of Capitalism'. Economic Development and Normative Regulation of Social Behavior

A starting point for my reflections became a thesis presented by Max Weber more than one hundred years ago. According to this thesis, a Protestant ethos was an important factor responsible for spectacular economic growth of Northern Europe. In his own reflections, the German scholar paid attention mainly to both Protestant asceticism, which concentrated energy of believers on job activity, as well as on theology, especially Calvinist, which provided explanations for hard work and accumulation of capital.

It seems, however, that in his reconstruction of the Protestant ethos, Weber described universal mechanisms, which are responsible for social mobilization in general. The problem is that instead of trying to analyze them, he finally concentrated on their cultural manifestations. The main aim of my paper is an identification of these mechanisms. They discipline individuals, or more correctly, they discipline the patterns of playing these social roles, which are functionally significant for initiating and sustaining a mobilization process. In other words, when there is a need in a society to achieve specific goals, including these economic ones, it should develop social norms, which will be able to bolster engagement of its members and focus their energy on specific aspects of their life. Moreover, there is a need to prepare the non-normative mechanisms, which increase a probability that members of the society will adhere to these social norms.

The reflections in this regard seem to be important mainly for the developing states. On the one hand, they should prepare the mechanisms, which allow them to develop their economies. On the other hand, members of these states must face many costs associated with an implementation of them and this problem also should be a part of discussion.

Keywords: social norms, economic development, Weber thesis, spirit of capitalism

HANNA MACKIEWICZ

Akademia Morska w Gdyni

e-mail: h.mackiewicz@wpit.am.gdynia.pl

Znaczenie godności ludzkiej w pracy zarobkowej dla pracownika, przedsiębiorstwa i społeczeństwa

W pracy zarobkowej niezwykle ważne są wartości: godności ludzkiej, sprawiedliwości i prawdy. W artykule podjęty zostanie problem godności ludzkiej w pracy zarobkowej. Artykuł składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale podjęto temat istoty godności ludzkiej, w drugim – znaczenia godności ludzkiej dla humanizacji pracy. W trzecim rozdziale poruszono problem bezrobocia jako szkody wynikającej z nieuwzględnienia godności ludzkiej w przedsiębiorstwie i społeczeństwie. W czwartym rozdziale określono sposoby zabezpieczające przed godzeniem w godność ludzką w pracy zarobkowej. Tezą artykułu jest stwierdzenie: w imię człowieka należy zastanowić się nad godnością ludzką i jej konkretnym funkcjonowaniem w gospodarce i społeczeństwie.

Słowa kluczowe: godność ludzka, praca zarobkowa, bezrobocie, humanizacja warunków pracy

The Importance of Human Dignity in Work for the Employee, Business and Society

There are some very important values at work: human dignity, justice and truth. The problem of human dignity at work will be discussed in the article. The article consists of four chapters. In the first chapter, the essence of human dignity was taken up; in the second - the importance of human dignity for the humanization of work. The third chapter deals with the issue of unemployment as a consequence of the failure of ignoring the human dignity in the enterprise and in society. The fourth chapter identifies ways to protect human dignity at work. The thesis of this article is the statement: in the name of human beings one should reflect on human dignity and its concrete functioning in the economy and in society.

Keywords: human dignity, work, unemployment, humanization of working conditions

MACIEJ JAN MALARSKI

Uniwersytet Łódzki

e-mail: m_malarski@uni.lodz.pl

Ethical Aspects of Building the Internal Image of the Organization

Each enterprise builds its internal image which should attract its stakeholders, mainly employees. The internal image is created by intentional and unintentional activities executed by the organization. Intentional ones are connected with various forms of personnel programs. They are composed with some tools that influence the internal world of values and norms of each individual - employee. These activities can be assessed using ethical norms. The article is aimed to indicate the list of norms and rules which may be used when the internal image is being shaped. The article is illustrated by a case study method of two hi-tech companies which personnel services are engaged in image building. Cases are based on results of employees surveys conducted in these companies.

Keywords: internal image, personnel management, individual norms and values

AGNIESZKA MAREK

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail address: sztumka@gmail.com

Organisational Citizenship Behaviour in the Light of McClelland's Human Motivation Theory

While leading an organisation, leaders should create work conditions that support the development of their employees' potential. In such work environment people are able not only to cooperate in order to achieve mission and organisational goals but they might also initiate beneficial actions beyond their formal contract. Organisational citizen behaviour (OSB), as they are called, are not included in organisational reward system but they may result i.e. in attracting and retaining talented employees, eliminating waste of resources or higher organisational flexibility. The aim of the paper is to identify the motives which lead employees to taking OSB within their company with use of McClelland's human motivation theory.

Keywords: Organisational Citizenship Behaviour; McClelland's Human Motivation Theory; motivational system; human potential development

KAMIL MICHALUK

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

e-mail: michalukkamil@gmail.com

Spółecznik i dobry gospodarz? Ideał kapłana w liście pasterskim biskupa Walentego Baranowskiego (1873)

W społeczeństwie tradycyjnym, stojącym u progu industrializacji, istotna była rola dobrego przykładu, inicjowania przemian oświatowych i pewnych wzorców dobrego gospodarowania. W 2 poł. XIX w., zwłaszcza na wsi, ważna była rola kapłana, który nie tylko sprawował sakramenty, ale wskazywał swoim parafianom cnoty, które powinni pielęgnować. Wśród nich znalazły się też takie, które dotyczyły spraw gospodarczych: pracowitość, wstrzemięźliwość, poszanowanie własności, dbałość o dom i obejście. Szczególny nacisk na taki aspekt posługi kapłańskiej kładł biskup lubelski Walenty Baranowski w swoim jedynym liście pasterskim (1873), który był dla niego jednocześnie programem i swoistym testamentem. Choć jego diecezja nie była wiodącą na ziemiach zaboru rosyjskiego, to swoimi działaniami i nauczaniem dokonał próby określenia roli kleru parafialnego w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych. Podejmowane przez niego poszukiwania były o tyle ciekawe, że odbywały się w trudnych popowstaniowych czasach, poprzedzających na Lubelszczyźnie industrializację. Sprawę komplikowało położenie samego Kościoła, który za pontyfikatu Piusa IX krytykował liberalizm i socjalizm, ale też poszukiwał nowych form, co zaowocowało choćby początkami katolicyzmu społecznego.

Teza: List pasterski biskupa Walentego Baranowskiego z okazji objęcia diecezji lubelskiej zawierał w sobie ideał kapłana-społecznika i dobrego gospodarza, który oprócz sprawowania sakramentów, miał za zadanie dbać o poprawienie poziomu cywilizacyjnego parafian poprzez propagowanie oświaty i cnót praktycznych w gospodarowaniu (pracowitość, wstrzemięźliwość, poszanowanie własności, dbałość o dom i obejście).

Słowa kluczowe: duchowieństwo parafialne, Katolicka Nauka Społeczna, oświata, rozwój gospodarczy

Social Activist and Good Host? The Ideal of a Priest in the Pastoral Letter of Bishop Walenty Baranowski (1873)

In a traditional society standing is at the edge of industrialisation, the role of a good example to follow, initiating educational transformations and giving role models of a good management, were crucial. In the second half of the nineteenth century, especially in the countryside, the role of a priest was very important because not only did he celebrate the sacraments, but also indicated the virtues worth to be

cherished. Amongst them there were those regarding the economic issues: diligence, abstinence, respect of property, caring for the house and its surroundings. Especially the latter role of the priest was emphasized by Walenty Baranowski, the bishop of Lublin, in his only Pastoral Letter (1873), which was at the same time his programme and a testament. Although his diocese was not the leading one in the area of Russian Partition, his actions and teaching were an attempt to define the role of clergy in the changing social-economic conditions. His attempted research was interesting especially because they took place after the difficult times after the insurgency, before the industrialization of Lublin region. The issue was further complicated by the Church itself, which during the pontificate of Pius IX criticized liberalism and socialism and at the same time was trying to find new forms which, for instance, resulted in the origins of social Catholicism.

Keywords: parish clergy, Catholic Social Teaching, education, economic development

MARTA MŁOKOSIEWICZ

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: marta.mlokosiewicz@usz.edu.pl

Kształtowanie etycznych relacji wewnątrzorganizacyjnych wyzwaniem dla współczesnych organizacji

Współczesne organizacje funkcjonują w turbulentnym, nieprzewidywalnym otoczeniu. W „nowej” gospodarce kluczowe znaczenie zyskuje informacja, wiedza, innowacje, elastyczność, otwartość na zmiany. Kondycja współczesnych przedsiębiorstw oraz ich możliwości przetrwania w dobie globalnej konkurencji w istotnym stopniu zależą więc od kompetencji i zaangażowania ich pracowników. W związku z tym, wskazuje się na konieczność zmiany dotychczasowych paradygmatów zarządzania w kierunku lepszego wykorzystania potencjału zatrudnionych, a wobec wzrostu znaczenia współpracy w tworzeniu wartości szczególnego znaczenia nabiera kwestia etycznych relacji wewnątrzorganizacyjnych. Celem opracowania uczyniono znalezienie odpowiedzi na pytanie, jak organizacje powinny budować takie relacje uwzględniając aktualne wyzwania otoczenia. Z przeprowadzonej analizy literatury przedmiotu oraz dostępnych raportów z badań wynika, że istotną rolę w tym procesie odgrywają preferowane w organizacji wartości oraz praktyki zarządcze.

Słowa kluczowe: relacje w organizacji, zaufanie, kapitał społeczny, etyka w biznesie, warunki pracy

Shaping Ethical Intraorganizational Relationships as a Challenge for Contemporary Organizations

Contemporary organizations operate in a turbulent, unpredictable environment. In the "new" economy, information, knowledge, innovation, flexibility, openness to change are crucial. The condition of today's businesses and their ability to survive in the age of global competition are, to a great extent, dependent on the competence and involvement of their employees. As a consequence, it is necessary to change existing management paradigms in order to make better use of the potential of the employees, and in view of the increased importance of cooperation for the value creation, the issue of ethical intraorganizational relationships is becoming more important. Therefore, the purpose of the study was to find out how organizations should build such relationships in light of current environmental challenges. From the analysis of the literature and the available research reports it is clear that the organization's values and management practices play an important role in this process.

Keywords: Relationships in Organization, Trust, Social Capital, Business Ethics, Working Conditions

ARLETA NERKA

Akademia Leona Koźmińskiego
e-mail: arletan@kozminski.edu.pl

Powołanie inspektora ochrony danych jako przejaw społecznej odpowiedzialności biznesu

Reforma unijnych przepisów o ochronie danych osobowych wprowadza instytucję inspektora ochrony danych (IOD), wyznaczając mu kluczową rolę w nowym systemie ochrony danych osobowych. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE buduje model ochrony danych osobowych, w którym to przede wszystkim na administratorze danych ciąży odpowiedzialność za właściwą ocenę ryzyka związanego z przetwarzaniem danych osobowych i wdrożenie wewnętrznych procedur zapewniających zgodność takich operacji z przepisami o ochronie danych osobowych. Jednocześnie administrator danych ma być w stanie wykazać, że właściwie spełnił wymogi określone przepisami, realizując w ten sposób wiodącą zasadę przetwarzania danych – rozliczalność danych. Przepisy UE, w mniejszym stopniu niż dotychczas obowiązujące, charakteryzują środki i mechanizmy podlegające zastosowaniu przez podmioty przetwarzające, koncentrując się raczej na zapewnieniu standardu ochrony praw jednostki

poprzez odpowiedzialne i etyczne działanie administratorów danych.

Kluczową rolę w nowym modelu ochrony danych osobowych będzie odgrywała instytucja inspektora ochrony danych, mającego stać się rzeczywistym gwarantem właściwego przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych. W tym kontekście powoływanie IOD przez administratorów danych niezobligowanych do tego przepisem prawa należy ocenić za przejaw odpowiedzialności organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo poprzez przejrzyste i etyczne postępowanie. Istotne jest zatem podkreślenie ważnej roli, którą ma pełnić IOD, kompetencji, które ma posiadać, oraz niezbędnych działań, aby do tego się przygotować. Nowe przepisy należy oceniać jako szansę na profesjonalizację zarówno indywidualnych osób pełniących funkcję administratora bezpieczeństwa informacji, a w nieodległej perspektywie inspektora ochrony danych, jak również całej grupy zawodowej.

Teza badawcza: Powoływanie IOD przez administratorów danych niezobligowanych do tego przepisem prawa należy ocenić za przejaw odpowiedzialności organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo poprzez przejrzyste i etyczne postępowanie.

Słowa kluczowe: inspektor ochrony danych, ochrona danych osobowych, administrator danych osobowych, społeczna odpowiedzialność biznesu

Appointment of the Inspector General for Personal Data Protection as a Sign of Corporate Social Responsibility

The reform of the EU personal data protection regulations introduces the institution of the Inspector Data Protection, assigning a key part in the new personal data protection system thereto. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC, builds the personal data protection model, wherein the main responsibility for adequate assessment of the risk associated with the processing of personal data and for the implementation of internal procedures to assure compliance of the referenced operations with the personal data protection regulations rests with a database administrator. Simultaneously, a database administrator is to be capable of proving that he/she has duly met the requirements under the regulations, thus following the crucial rule for the processing of personal data, i.e. data accountability. The EU regulations describe the means and mechanisms to be used by a data processor to a lesser extent than those in force hitherto, rather focusing on ensuring the standard of the protection of individual rights through data controllers' ethical and responsible activities.

The key part in the new personal data protection model will be played by the institution of the Inspector Data Protection, intended to become a real guarantor of

due observance of the personal data protection regulations. In this context, the appointment of the Inspector Data Protection by database administrators, not bound to do so by law, should be judged a sign of the organization's corporate social responsibility for the impact of its decisions and activities on society through transparent and ethical conduct. It is therefore essential to emphasize an important function to be performed, the authority to be had, and necessary preparatory action to be taken by the Inspector Data Protection to that effect. The new regulations should be regarded as a chance to professionalize both individuals, serving as information security officers and, in the near future, data controllers, as well as the entire occupational group.

Research thesis: The appointment of the Inspector Data Protection by database administrators, not bound to do so by law, should be judged a sign of the organization's corporate social responsibility for the impact of its decisions and activities on society through transparent and ethical conduct.

Keywords: data protection officer, personal data protection, personal data administrator, corporate social responsibility

ANDRZEJ PIECZEWSKI

Uniwersytet Łódzki

e-mail: andrzej.pieczewski@uni.lodz.pl

Argumenty ekonomiczne na rzecz pokoju w polskiej myśli ireneologicznej

Podobnie jak w myśli światowej, również polska myśl o pokoju reprezentowała i akcentowała różne wątki, w zależności od warunków historycznych. Celem tego opracowania jest przedstawienie, w syntetycznej formie i w sposób chronologiczny, polskiej myśli o pokoju (do końca XIX w.) oraz zbadanie do jakich argumentów odwoływano się. Szczególna uwaga skupiona została na wątkach ekonomicznych. Motywy ekonomiczne, bez wątpienia stanowiące najczęstszy przyczynek konfliktów zbrojnych na przestrzeni wieków, pojawiły się także w gronie argumentów na rzecz pokoju. Metodą badawczą zastosowaną przez autora była szeroka analiza polskiego piśmiennictwa ireneologicznego. W trakcie analizy autor doszedł do wniosku, iż argumenty ekonomiczne towarzyszyły polskiej myśli o pokoju od jej zarania. Ich siła natomiast zmieniała się wraz z ogólnymi trendami umysłowymi w poszczególnych epokach. Ekspozowane były one w czasach dominacji prądów racjonalistycznych, marginalizowane zaś, gdy górowały wątki idealistyczne. Myślicielem, który uczynił z nich oś swej analizy i argumentacji był Jan Bloch (1836–1902). Oparcie przez niego idei pokoju głównie na argumentach ekonomicznych było nowatorskie nie tylko w skali polskiej myśli ireneologicznej.

Słowa kluczowe: polska myśl o pokoju, argumenty ekonomiczne

Economic Arguments for Peace in Polish Ireneological Thought

Just as in world thought, also the Polish idea of peace represented and emphasized various themes, depending on the historical conditions. The purpose of this paper is to present, in a synthetic form and in a chronological way, the Polish thought of peace (until the end of the 19th century) and to examine what arguments for peace were appealed. Particular attention was paid to economic issues. Economic motives, undoubtedly the most common contributor to armed conflict over the centuries, have also emerged among the arguments for peace. The research method used by the author was a broad analysis of Polish literature on the issue of peace. During the analysis the author came to the conclusion that economic arguments were accompanied by the Polish thought of peace since its inception. Their strength, however, changed with the general mental trends in particular epochs. They were exhibited in the times of dominance of rationalistic currents, marginalized while the idealistic ones were dominant. The thinker who made them the center of his analysis and argumentation was Jan Bloch (1836–1902). His support of the idea of peace mainly on the basis of economic arguments was innovative not only in the Polish scale of the ireneological thought.

Keywords: Polish thought of peace, economic arguments

TOMASZ PRZYBYCIŃSKI

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: tprzyb@sggw.waw.pl

Ekonomiczne i etyczne aspekty kształtowania strategii konkurencji w sektorze bankowym

Aby odnosić sukcesy na rynku, przedsiębiorstwa muszą stosować strategię konkurencji. Zarówno ekonomiczne, jak i etyczne aspekty strategii konkurencji mają ogromne znaczenie. Niedostatek etyki przyczynia się do powstawania skomplikowanych problemów w życiu gospodarczym, zwłaszcza w sektorze bankowym. Najbardziej ryzykowne kredyty bankowe mogą przynieść największe zyski. Jednakże ryzykowne decyzje finansowe kończyły się zazwyczaj kryzysami bankowymi. Były one często rozwiązywane przez dofinansowanie na koszt podatnika i stwarzały pokusę nadużycia.

Słowa kluczowe: strategię konkurencji, etyka, sektor bankowy

Economic and Ethical Aspects of Shaping Competitive Strategies in the Banking Sector

To succeed in the market place, companies must adopt competitive strategies. Economic as well as ethical aspects of competitive strategies are of great importance. A lack of ethics leads to difficult problems in economic life, especially in the banking sector. The most risky bank loans have the potential for making the highest returns. However, risky financial decisions resulted usually in banking crises. They were frequently resolved by bailouts at taxpayer expense and contributed to moral hazard.

Keywords: competitive strategies, ethics, banking sector

SHARAF REHMAN

University of Texas Rio Grande Valley

e-mail: sharaf.rehman@utrgv.edu

Teaching Ethics in an Unethical World

We find ourselves in times where national leaders engage in fraudulent and deceptive behaviors for personal and political gains and multinational corporations use unethical practices to maximize their profits. Where dangerously defective products are released in the markets endangering the health and lives of consumers, and where the news channels become opinion channels. Where the motto of the free market is reduced to a simple "grab all you can, anyway you can". In times such as these, it is difficult to teach and promote ethical behavior. A cursory look at the advertising messages and the spins put on issues by public relations people leaves one wondering if business ethics is anything more than an oxymoron - a self-contradicting claim. In times such as ours (in 2017), it is crucial that institutions of higher learning continue to teach and foster ethical behavior and ethical responsibility. No doubt, it is an uphill struggle for the educators to convince the students to think and act in ethically appropriate terms when surrounded by corruption, deceit, and fraud. While no one will deny the need for ethical practices, teaching these in a convincing manner remains a challenge. Using meta-analysis of various University level courses in ethics, the present paper attempts three goals. First, it builds a rationale for the importance of ethical behavior and the need for teaching it. Second, it discusses various strategies used by several educators in reinforcing such behavior. Third, it describes several group activities and games that have been successfully used in teaching the importance of ethics and ethical behavior. The paper

also offers a curriculum for an introductory course in Ethics in Business and Leadership.

Keywords: Ethics and Leadership; Teaching Ethics; Ethical Behavior; Business Ethics

ROBERT ROGOWSKI

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
e-mail: rogowskir@wp.pl

Aksjonormatywne postawy przedsiębiorców na świecie. Analiza porównawcza

W artykule przedstawione zostaną postawy etyczne i system wartości przedsiębiorców na świecie w oparciu o ogólnosięciowe badania systemu wartości społeczeństw (*World Values Survey*). Uwzględniona zostanie szósta fala badań przeprowadzonych w latach 2010-2014, która objęła ponad 90 tys. osób. Przedstawione w artykule analizy oparte zostaną na wyodrębnionych wywiadach przeprowadzonych wśród osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą (ponad 10 tys. wywiadów). W artykule przedstawione zostaną istotne dla przedsiębiorców wartości oraz sfery życia. Analiza będzie miała charakter porównawczy, a główną zmienną różnicującą będzie miejsce zamieszkania (kontynent).

Słowa kluczowe: przedsiębiorca, wartości przedsiębiorców, postawy przedsiębiorców

PRZEMYSŁAW ROTENGRUBER

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: proten@amu.edu.pl

Samorząd zawodowy – sojusznik czy wróg społeczeństwa obywatelskiego

Konstytucja RP z 1997 roku (w art. 17) stanowi, iż: *W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony*. Przywilej ograniczania przez wybrane zrzeszenia wolności wykonywania profesji wynika z dwóch przesłanek. Pierwszą stanowi wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji, drugą – znajomość norm właściwych dla zawodów zaufania publicznego. W wyniku rzeczzonej regulacji w obszarze życia gospodarczego pojawiły się grupy zawodowe, sposób funkcjonowania których wymyka się zarówno rynkowemu, jak administracyjnemu (lub organicystycznemu w rozumieniu E. Durkheima) kryterium wyceny wartości pracy. Korporacje same ustalają jej wartość. Mogą to czynić, gdyż monopolizują uprawnienia do jej

wykonywania. To pociąga za sobą doniosłe konsekwencje społeczne. Kiedy społeczeństwo traci zaufanie do samorządu, wtedy odkrywa, iż jest wobec niego bezsilne. Przywilej wykonywania zawodu *zaufania publicznego* jest przecież niezaskarżalny. To uzasadnia wątpliwość odnośnie do deficytu środków, za pomocą których społeczeństwo obywatelskie mogłoby stawiać czoła zrzeszeniom zawodowym, zwłaszcza tym zrzeszeniom, które przyjmują wobec niego wrogą postawę.

Słowa kluczowe: samorząd zawodowy, społeczeństwo obywatelskie, dialog, transgresja

The Professional Self-Government – Ally or Enemy of Civil Society

The Constitution of The Republic of Poland (Article 17) says that: “By means of a statute, self-governments may be created within a profession in which the public repose confidence, and such self-governments shall concern themselves with the proper practice of such professions in accordance with, and for the purpose of protecting, the public interest”. This regulation is based on two principles: first is the principle of professionalism; the second one embraces norms that must be observed by representatives of professions of public trust. Those groups can make the decisions of their members or profits for themselves. This causes them to be in different position than other participants of social and economic life. The professional associations are not driven by the market rules, nor administrative regulations (relating to the postulate of the division of labor). The problem begins when – from social point of view – it is no longer possible to regard these organizations as a trustworthy partner. The gap between legal and social perspectives raises doubts about the way in which a civil society could face the professional self-governments – when they are seen as – hostile to it.

Keywords: professional self-government, civil society, dialogue, transgression

PAWEŁ SIEK

Uniwersytet Medyczny w Lublinie
e-mail: sieq5@wp.pl

Elementy właściwego rozwoju w ocenie Pawła VI i Jana Pawła II. W rocznicę encyklik *Populorum progressio* i *Sollicitudo rei socialis*

Kwestia rozwoju (łac. *progress*), jego kierunków i zakresu wydaje się być zagadnieniem, które zajmuje wiele dziedzin naukowych. Kościół katolicki również podejmuje tę problematykę w perspektywie nie tyle ekonomii, lecz w odniesieniu do człowieka. To człowiek ma być jego ostatecznym celem, jak czytamy w kościelnych dokumentach. Szczególnie ważne są dwie encykliki – Pawła VI i Jana Pawła II – które w

początkach XXI w. wydają się być właściwym źródłem dla podjęcia refleksji nad kwestią rozwoju. W rocznice wydania, przypadających w 2017 r., chcemy przypomnieć zalecenia i przestrogi, jakie są w nich zawarte i które nie tracą na wartości pomimo wielu lat od ich ogłoszenia. W niniejszym artykule chcemy przedstawić wybrane zagadnienia Pawła VI i Jana Pawła II dotyczące progresu, o których konieczne jest pamiętać w globalnym świecie.

Słowa kluczowe: rozwój, encykliki, katolicka nauka społeczna

ROBERT SOBKÓW

Wyższa Szkoła Handlu i Usług w Poznaniu
e-mail: r.sobkow@interia.pl

Możliwość drenażu wartości ekonomicznej przedsiębiorstw w konsekwencji stosowania „umów śmieciowych”

Zawieranie z pracownikami tzw. „umów śmieciowych” rozpatrywać można m.in. w kontekście przestrzegania przez przedsiębiorstwa norm etycznych. Jednocześnie przestrzeganie przez przedsiębiorstwa wskazań etycznych nie musi być postrzegane wyłącznie jako konieczność narzucana z zewnątrz organizmom gospodarczym przez instytucje państwowe ani jako wyraz swoistej samowoli korporacyjnych decydentów. Nie musi być również traktowane jako osłabianie ochrony życia gospodarczego przed czynnikami pozaekonomicznymi i przez to umniejszanie ekonomicznej atrakcyjności jego działalności. W artykule wskazano solidne podstawy ekonomiczne, które uzasadniają ponoszenie kosztów związanych z poszanowaniem etycznych uwarunkowań działalności przedsiębiorstw, a tym samym nienadużywania instytucji „umów śmieciowych” w życiu korporacji i gospodarki narodowej. Do najważniejszych z tych czynników zaliczyć należy przede wszystkim: wzrost wartości tzw. kapitału ludzkiego, zaufania interesariuszy, reputacji firmy i wartości znaku firmowego.

Słowa kluczowe: umowy śmieciowe, etyka, etyka w biznesie, wartości pozaekonomiczne w działalności gospodarczej, etyka a cele ekonomiczne firm

MACIEJ SOIN

Politechnika Łódzka

e-mail: msoin@poczta.onet.pl

Opisowy, normatywny i instrumentalny sens teorii interesariuszy

Wzorem Donaldsona i Prestona (1995) niektórzy komentatorzy teorii interesariuszy rozróżniają jej wersję opisową, normatywną i instrumentalną. Jednakże Freeman, jeden z najważniejszych autorów teorii interesariuszy, *explicite* krytykował te rozróżnienia jako zakładające bądź implikujące separację biznesu i etyki. Artykuł zmierza do rozstrzygnięcia tego sporu, próbując ustalić, jakie racje przemawiają za przeciwstawieniem wspomnianych wersji teorii interesariuszy i jaki sens może mieć ich ujednolicenie.

Z jednej strony, jest więc jasne, że opisowa wersja teorii interesariuszy istotnie różni się od wersji normatywnej zarówno przesłankami, jak i zawartością. Posługując się odmiennymi kryteriami identyfikacji interesariuszy, wersje te formułują twierdzenia odmiennego typu, dotyczące bądź tego, kto i w jakim stopniu *jest* interesariuszem firmy, bądź tego, kto i w jakim stopniu być nim *powinien*. Z drugiej strony, faktem jest, że faworyzowana przez Freemana instrumentalna (czy „menedżerska”) wersja teorii interesariuszy łączy te dwa podejścia, skoro odwołując się do danych empirycznych, formułuje zalecenia dotyczące pożądanego sposobu działania menedżerów.

Wbrew twierdzeniom Freemana, nie ma to jednak nic wspólnego z rzekomym przezwyciężeniem „pozytywistycznej” dychotomii między faktami i wartościami (powinnościami), lecz wynika ze specyfiki perspektywy instrumentalnej, która nie problematyzuje celów, lecz środki. Zgodnie z tezą artykułu, dwoisty, empiryczno-normatywny charakter menedżerskiej wersji teorii interesariuszy nie przeczy zatem ani potrzebie rozróżniania między opisową i normatywną wersją teorii interesariuszy, ani potrzebie rozróżniania między opisowymi i normatywnymi elementami menedżerskiej teorii interesariuszy.

Słowa kluczowe: teoria interesariuszy, fakty i wartości, opis i norma, Freeman, Donaldson i Preston

Descriptive, Normative and Instrumental Meaning of Stakeholder Theory

Just like Donaldson and Preston (1995), some commentators of stakeholder theory distinguish its descriptive, normative and instrumental versions. However, Freeman, one of the most important authors of stakeholder theory, *explicitly* criticized these distinctions as the ones assuming or implying separation of business and eth-

ics. The goal of this article was to settle this dispute, trying to define what arguments substantiate opposing of versions of stakeholder theory mentioned above and what may be the meaning of their unification.

On the one hand, it is clear that descriptive version of stakeholder theory is different than normative version, both in its premises and content. Using different criteria of identification of stakeholders, these versions formulate statements of different types concerning either, to what degree *he/she is a* stakeholder of the company, or to what degree *should* be. On the other hand, it is also clear that instrumental (or “managerial”) version of stakeholder theory, favoured by Freeman, combines these two approaches, and by referring to empirical data, formulate recommendations concerning desired working methods of managers.

However, contrary to Freeman’s statements, it has nothing to do with alleged overcoming of „positivist” dichotomy between facts and values (obligations), but results from specificity of instrumental perspective, which does not make goals but measures problematic. In accordance with thesis of the article, ambiguous, empirical and normative character of managerial version of stakeholder theory does not contradict neither the need to distinguish between descriptive and normative version of stakeholder theory, nor the need to distinguish between descriptive and normative elements of managerial stakeholder theory.

Keywords: stakeholder theory, facts and values, description and norm, Freeman, Donaldson i Preston

JACEK SÓJKA

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: jsotka@amu.edu.pl

Religijne źródła etyki

Refleksja etyczna – gdyby to ująć w dosyć niebezpiecznym skrócie – chce rozstrzygać o tym, w jaki sposób odróżnić dobro od zła, sprawiedliwe postępowanie od niesprawiedliwego, szacunek dla godności drugiego człowieka od jego zaprzeczenia. Łatwo zauważyć jednak, iż rozstrzygnięcia takie oferuje również religia. W judaizmie i chrześcijaństwie to Bóg rozstrzyga o tym, co sprawiedliwe, dobre i godne. Wydawać mogłoby się zatem, iż etyka – co do swoich rozstrzygnięć – jest zależna od religii, która już zaproponowała określone normy moralne. Pogląd taki nie jest jednak zbyt wyrafinowany filozoficznie, co pokazuje długa tradycja dyskusji nad tzw. koncepcją boskiego nakazu. Koncepcja ta zakłada bowiem, iż Bóg ustala, co jest dobre, a co jest złe i powinnością osoby wierzącej jest stosowanie się do tego nakazu. Rozstrzygnięcie zapada poza nią, a jej powinnością jest podążanie za głosem Boga.

Jeżeli jednak odróżnimy moralność od etyki, stosowanie zasad (w ramach praktyki życiowej regulowanej społecznymi normami) od sfery pytań dotyczących uzasadnienia tych norm, pytań podstawowych prowadzących do bezosobowego projektu ludzkich powinności, jeżeli odróżnimy konkretne zasady konkretnych grup od wzorca idealnego, etyki normatywnej w filozoficznym sensie – wówczas etyczna wartość boskiego nakazu staje się mocno wątpliwa. Jak bowiem ów nakaz mielibyśmy uzasadnić? Osoba wierząca o pewnym przygotowaniu teologicznym mogłaby na przykład twierdzić, iż dla chrześcijanina Bóg jest uosobieniem dobra, sam jest dobrem najwyższym, niewymagającym uzasadnienia. Wywodząc w ten sposób, wpadłaby w swoistą pułapkę logiczną, bowiem właśnie zaczęłaby uzasadniać nakazy swojego Boga. Nawet jeśli Bóg jest moim stwórcą, to zależność przyczynowa nie zmienia faktu, iż możliwość uzasadnienia dobra, umiejętność odróżniania dobra od zła jest logicznie niezależna od mojej genezy. Jak pisał Nielsen, *nie moglibyśmy wiedzieć, że istnieje Bóg, nie moglibyśmy nawet zrozumieć, co znaczy słowo 'Bóg' w języku religii żydowskiej i chrześcijańskiej, gdybyśmy uprzednio nie mieli pewnej świadomości moralnej, pewnego pojęcia dobra i zła, które nie pozostają w żadnym logicznym związku z właściwym nam pojęciem Boga lub rzeczywiście istniejącym Bogiem*.

Czy bogowie lubią to, co zbożne, dlatego że jest ono zbożne, czy też jest ono dlatego zbożne, że je bogowie lubią – pyta Sokrates w *Eutyfronie*. Okazuje się, że bogowie dlatego lubią to, co zbożne, że jest ono zbożne, a nie ono jest zbożne dlatego, że je lubią. Nie kaprys powoduje bogami, lecz świadomość słuszności ich nakazów. Słuszność zatem jest logicznie wcześniejsza od „decyzji” – etyka wyprzedza religię. Etyka opiera się na racjach niezależnych od religii; etyk w ogóle oraz etyka stosowana w określonej dziedzinie, np. gospodarce.

Niezależność etyki od religii – i tu dochodzimy do szczególnie ważnej kwestii – nie oznacza wcale faktycznej odrębności obu dyskursów. Etyk może bez przerwy posługiwać się słowami swojego boga, przytaczać argumenty teologów, argumentować w oparciu o przekaz religijny. Co więcej, historycznie rzecz biorąc, żaden przekaz moralny nie mógłby przebić się do powszechnej świadomości bez szaty religijnej. Pisał już o tym Platon w cytowanym dialogu. Jak podkreśla Simon Blackburn, *to religia nadaje mitologiczny kształt oraz autorytet moralności, która istniała już wcześniej. Mitologii w tym rozumieniu nie można lekceważyć. Dostarcza ona symboli i przykładów działających na wyobraźnię*.

The Religious Origins of Business Ethics

Ethical reflection—if one were to word it in such a rather dangerously brief manner—wants to determine in what way good is distinguished from evil, just procedure from unjust, and respect for another person's dignity from its denial. Yet it is easy to notice that religion also offers such solutions. In Judaism and Christianity, it

is God who decides what is just, what is good, and what is dignified. It might therefore seem that ethics—in regard to its solutions—is dependent on religion, which has already proposed defined moral norms. But such a view is not particularly sophisticated philosophically, as shown by the long tradition of discussions on the so-called divine command concept. This is because this concept assumes that God determines what is good and what is bad, and that the duty of the believer is to abide by this dictate. The solution is reached beyond the person, while the person's duty is to follow the voice of God.

If, though, we were to distinguish morality from ethics, the application of principles (within life practice regulated by social norms) from the sphere of questions regarding the justification of these norms—fundamental questions leading to the impersonal project of human duties, if we were to differentiate specific principles in specific groups from the ideal model, from normative ethics in the philosophical sense, then the ethical value of the divine command becomes highly doubtful. After all, how could we justify that command? A believer with some theological preparation might, for example, maintain that for a Christian, God is the embodiment of good, is the highest goodness itself, requiring no justification. Yet by arguing in this manner, he would fall into a kind of logical trap, since he would be starting to justify the commands of his God.

This problem seems to be closely related to what has been known in philosophy as the Euthyphro dilemma. "Is that which is holy loved by the gods because it is holy, or is it holy because it is loved by the gods?" asks Socrates in *Euthyphro*. It so happens that the gods love what is holy because "it is holy and it is not holy because it is loved". It is not caprice that motivates the gods, but awareness of the legitimacy of their commands. Therefore, this legitimacy is logically earlier than the "decision"—ethics precedes religion. Ethics is based on rationales independent of religion; ethics in general and the ethics applied in a specific field, e.g. in the economy.

The independence of ethics from religion—and here we come to a particularly important issue—does not mean at all a factual separateness of the two discourses. An ethicist may continuously employ the words of her god, cite the arguments of theologians, reason on the basis of a religious message. Moreover, no moral message could, historically speaking, penetrate public awareness without donning religious attire. As Simon Blackburn emphasises, it is religion which provides sort of mythical authority to morality and offers narratives one cannot ignore.

MONIKA SZEWCZYK

Uniwersytet Łódzki

e-mail: szewczyk.monikaa@gmail.com

**„Srebrna gospodarka” w kontekście
społecznej odpowiedzialności biznesu**

Społeczna odpowiedzialność biznesu jest koncepcją wychodzącą naprzeciw zmianom klimatycznym, problemom środowiskowym oraz potrzebom interesariuszy, w tym także społeczeństwa. Biznes podejmuje próby działalności w zmieniających się warunkach, tym samym dostosowując się do oczekiwań interesariuszy i podążając zasadami zrównoważonego rozwoju gospodarczego i odpowiedzialności społecznej. Jedną ze zmian zachodzącą w obecnym świecie społeczno-gospodarczym jest zmiana w strukturze demograficznej ludności. Tematyka starzenia się społeczeństwa jest coraz częściej poruszana w dyskursie politycznym, zwykle jako negatywny aspekt w kontekście zmian w systemie emerytalnym, kosztów opieki zdrowotnej czy warunków zatrudniania osób starszych. Zasady społecznej odpowiedzialności biznesu, takie jak włączenie społeczne, przeciwdziałanie dyskryminacji czy ułatwianie dostępu do produktów i usług osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji społecznej, tworzą podstawę do rozwoju gospodarki ukierunkowanej na wykorzystanie potencjału nabywczego osób starszych.

Zatem postrzeganie zmian demograficznych w tym kontekście staje się gruntem do kształtowania się perspektywicznych rozwiązań i rozwoju *silver economy*. Ten model gospodarki można rozumieć, jako system, który opiera się na dostosowywaniu produkcji oraz dystrybucji produktów i usług do potrzeb osób starszych. Celem artykułu jest przedstawienie głównych cech koncepcji „srebrnej gospodarki” w kontekście realizacji idei społecznej odpowiedzialności biznesu, a także zaprezentowanie przykładowych działań w obszarze „srebrnego rynku”. Ponadto, w rozważaniach na temat rozwoju *silver economy* należy uwzględnić cechy charakteryzujące osoby starsze jako konsumentów. W tym kontekście dochodzi do posilkowania się wieloma stereotypami związanymi z aktywnością osób starszych. W artykule zaznacza się również profil potencjalnych odbiorców „srebrnej gospodarki”, ze szczególnym uwzględnieniem podejścia osób starszych do innowacyjności, tradycji czy szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność biznesu, „srebrna gospodarka”, „srebrny rynek”

'Silver Economy' in the Context of Corporate Social Responsibility

Corporate social responsibility is a concept which responds to the climate change, environmental problems and the needs of stakeholders, including the society. Business makes an effort to act in changing conditions, thus adapting to the expectations of the stakeholders and following the principles of sustainable economic development and social responsibility. One of the changes taking place in the current economic and social world is change in the demographic structure of the population. The subject of an aging population is being discussed, usually as a negative aspect in the context of changes in the pension system, health care costs or conditions of employment of older people. The principles of corporate social responsibility, such as social inclusion, anti-discrimination and facilitating access to products and services to those in socially disadvantaged create the basis for the development of the economy, focused on the use of purchasing potential of older people. Thus, the perception of the demographic changes in this context becomes the ground for the formation of perspective solutions and development of the silver economy.

This model of the economy can be understood as a system, which is based on adapting the production and distribution of products and services to older people. The aim of this article is to present the main features of the concept of silver economy in the context of corporate social responsibility, as well as presenting examples of actions in the area of the silver market. Moreover, considering the development of the silver economy, there should be taken into account the characteristics of older people as consumers. In this context, there are a lot of stereotypes associated with the activity of the elderly. The article also notes the profile of potential customers of silver economy, with particular emphasis on the elderly approach to innovation, tradition and widely understood sense of security.

Keywords: corporate social responsibility, silver economy, silver market

JAN JACEK SZTAUDYNGER

Uniwersytet Łódzki

e-mail: sztaud@uni.lodz.pl

ALEKSANDRA MAŁOLEPSZA

Uniwersytet Łódzki

e-mail: aleksandra.malolepsza92@gmail.com

Subiektywna jakość życia a małżeństwo i rozwód

Badano subiektywną jakość życia Polek i Polaków w 2013 r. Analizę oparto na 22 tys. ankiet „Diagnozy społecznej”. Zmienna objaśniana – jakość życia przyjmuje siedem wartości od 1 – okropne... do 7 – wspaniałe. Najczęściej wybierane były odpowiedzi 5 – dość dobre oraz 6 – udane odpowiednio przez 35% oraz 39% ankietowanych.

Hipoteza badań: małżeństwo powoduje podniesienie jakości życia a rozwód jej pogorszenie.

Wśród osób w stanie małżeńskim ok. 49% osób określa swoje życie jako udane albo wspaniałe, natomiast wśród rozwiedzionych ok. 15%. Natomiast częstotliwość oceny własnego życia od 1- okropne do 4 - ani dobre, ani złe wyniosła 16% dla małżonków oraz 53% dla rozwiedzionych.

Statystyczną istotność tych różnic badano wielomianowym modelem logitowym zmiennej uporządkowanej. Wyniki estymacji pozwalają potwierdzić różnice prawdopodobieństw wyboru każdej z odpowiedzi przez małżonków oraz przez osoby rozwiedzione. W porównaniach tych uwzględniono również osoby stanu wolnego i wdowców, a także dochody, wiek, płeć, wykształcenie i aktywność fizyczną ankietowanych.

Wyniki skłaniałyby do potwierdzenia wyjściowej hipotezy. Należy jednak zauważyć, że przyczynowość może zachodzić w drugą stronę: że ludzie, którzy potrafią odczuwać wysoką jakość życia częściej zawierają związek małżeński, lepiej w nim funkcjonują i rzadziej się rozwodzą. Rozstrzygnięcie tych wątpliwości jest metodologicznie trudne. Można zbudować model o dwóch równaniach, w którym będzie postawiona hipoteza o dwustronnych związkach przyczynowych.

Gdyby hipoteza ta okazała się prawdziwa, można byłoby nawiązać do naszych wcześniejszych badań o wpływie trwałości rodziny na wzrost gospodarczy. Ciąg zależności byłby następujący: rosnąca umiejętność (jakość) życia zwiększałaby odsetek małżeństw i ograniczała odsetek rozwodów, a to z kolei przyspieszałoby wzrost gospodarczy.

Uprawnienia ekonomistów do formułowania sądów wartościujących są często poddawane w wątpliwość. Jak się wydaje, proponowana ścieżka wnioskowania może w dalszych badaniach, po potwierdzeniu w/w hipotez, służyć do uzasadnienia

stwierdzenia: **wspieranie jakości życia i wartości trwałej rodziny powoduje przyspieszenie wzrostu gospodarczego.**

Słowa kluczowe: jakość życia, małżeństwo, rozwód, wzrost gospodarczy, przyczynowość

Subjective Quality of Live vs. Marriage and Divorce

The subjective quality of life of Polish women and men in 2013 was investigated. The analysis was based on 22 thousand "Social Diagnosis" questionnaires. The response variable, i.e. quality of life took values from 1 – terrible to 7 – delighted. The most common were the following answers: 5 – mostly satisfying and 6 – pleased, chosen by 35% and 39% of respondents, respectively.

Research Hypothesis: Marriage increases quality of life while divorce deteriorates it.

About 49% of married people state that they are pleased or delighted with their lives, while among divorced people this percentage is about 15%. On the other hand, the percentage of those assessing their own life from 1 – terrible to 4 – neither good nor bad was 16% for married and 53% for divorced people.

The statistical significance of these differences was examined by the ordered logistic regression. Results of the estimation allow us to confirm differences in the probability of choosing each of the answer by married and divorced people. These comparisons also include unmarried and widowed people, as well as income, age, sex, education and physical activity of the respondents.

The results would prompt us to confirm the initial hypothesis. It is important to note, however, that causality may take the other way round: people who can experience high quality of life are more likely to be married, have a better life and are less likely to divorce. To resolve these doubts is methodologically difficult. A model can be built with two equations in which the hypothesis of two-sided causal relationships will be set.

If this hypothesis turned out to be true, it would be possible to refer to our earlier studies on the impact of family durability on economic growth. The sequence of dependencies would be as follows: an increasing quality of life would increase the percentage of marriages and reduce the percentage of divorces, which in turn would accelerate economic growth.

The right of economists to formulate value judgments is often questioned. It seems that the proposed path of inference in subsequent studies, after confirming the above hypotheses, may serve to justify the statement: **supporting the quality of life and the value of a stable family will accelerate economic growth.**

Keywords: quality of life, marriage, divorce, economic growth, causality

GRZEGORZ SZULCZEWSKI

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: gszulc@sgh.waw.pl

**Idea ładu i jej wykorzystanie
w ekonomii i etyce gospodarczej**

Koncepcje harmonii, kosmosu, ordo, hierarchii, ale również i opatrności, przedustawności czy działania w dziejach chytrego rozumu to różne postacie, filozoficzne i teologiczne, idei ładu, czyli porządku realizującego wartości.

W ekonomii idea ładu przejawia się u fizjokratów (porządek naturalny), u A. Smitha (niewidzialna ręka rynku) czy też u późnego F. von Hayeka w koncepcji spontanicznego wytwarzania porządku gospodarczego.

Dopiero jednak w ramach ordo-ekonomii myśl W. Euckena, A. Rüstowa, A. Müller-Armacka, jak i W. Röpkego czyni z idei ładu pierwszoplanowe zagadnienie, tworząc świadomy projekt zaprowadzania go w gospodarce.

W jego ramach zawarta jest pewna możliwość umiejscowienia problematyki moralnej i etycznej. Wykorzystują w pełni tę możliwość współczesne koncepcje etyki gospodarczej, w tym ekonomicznej etyki (K. Homann i jego uczniowie) i ekonomii etycznej (P. Koslowski).

Chodzi zatem, by spojrzeć całościowo na projekt realizacji idei ładu jako jednej z głównych idei Zachodu i w tym kontekście przemyśleć sensowność stosowania tej kategorii w etyce gospodarczej.

Słowa kluczowe: etyka biznesu, ład, ordo-ekonomia, etyczna ekonomia, ekonomiczna etyka

**The Idea of Order and Its Application
in Economics and Business Ethics**

The concepts of harmony, cosmos, ordo, hierarchy, but also providence and a ruse of reason is the different characters of philosophical and theological order. In economics, the concept of order we may find in the works of the physiocrats (the natural order), also in the works of A. Smith (the invisible hand of the market) and the works of F. von Hayek (the concept of spontaneous economic order).

In the ordo-economics (W. Eucken, A. Rüstow, A. Müller-Armack, W. Röpke) the idea of order has primary importance. They create conscious project implementing it in the economy. In this framework is contained the possibility of a placement moral and ethical problems. K. Homann (ethics of economic) and P. Koslowski (ethical economy) make full use of this opportunity for contemporary concepts of business ethics.

There is a need to look at the whole project, the idea of order as one of the main ideas of the West, and in this context, think about the reasonableness of the use of this category of business ethics.

Keywords: business ethics, order, ordo-economics, ethical economics, economic ethics

ZDZISŁAW SZYMAŃSKI

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

Programy naprawy Rzeczypospolitej w czasach saskich. Aspekty etyczno-polityczne i społeczno-ekonomiczne

Upadek Polski w okresie panowania przedstawicieli saskiej dynastii Wettinów (1697-1763), przejawiający się w jej zacofaniu gospodarczym, rozkładzie aparatu władzy państwowej i rosnącym uzależnieniu od Rosji, skłaniał światlejsze umysły spośród szlachty do poszukiwania dróg naprawy Rzeczypospolitej. O ile ex-król Stanisław Leszczyński postulował jedynie ograniczenie liberum veto w głosowaniach sejmowych, to Stanisław Konarski konsekwentnie opowiadał się przeciwko zasadzie jednomyślności. Jego poglądy w tej kwestii były analogiczne do poglądów twórców Konstytucji 3-go Maja.

W programie zreformowanego szkolnictwa pijarów Konarski wprowadził naukę moralną, co czyniła również później Komisja Edukacji Narodowej. Wzrost patriotyczny miał patriotyczny aspekt koncepcji wychowawczych Konarskiego.

Zarówno u Konarskiego, jak i Stefana Garczyńskiego widoczne są wątki merkantylistyczne, zawierające jednak sporo elementów właściwych wcześniejszemu bulionizmowi szlacheckiemu. W istniejącym systemie folwarczno-pańszczyńnianym doszukują się oni źródeł niedoludnienia kraju. Obok rolnictwa doceniają też potrzebę rozwoju rzemiosła, przemysłu manufakturowego i handlu.

Słowa kluczowe: liberum veto, nauka moralna, poddaństwo chłopów, niedoludnienie, manufaktura

System of Repair Programms of Poland in the Saxon Times. Ethical-Political and Socio-Economic Aspects

The decline of Poland during the electoral reign of the Saxon Wettin dynasty (1697-1763), manifested in its economic backwardness, disintegration of state power and its growing dependence on Russia, encouraged the educated minds among the nobles to repair the country. While the exking Stanisław Leszczyński postulated the restriction of freedom in the parliamentary vote, Stanisław Konarski consistently opposed to the principle of unanimity. His views on this subject were analogous to the views of the creators of the 3rd May Constitution.

In the successful reform of Piarist education moral education was introduced, which was later on continued by the Commission of National Education. The timeless sense was influenced by patriotism in Konarski's educational concept.

Both in Konarski's and Stefan Garczynski's views, mercantilist motifs are visible. However, there are a lot of elements typical to debauched gentry bourgeoisie. They both were trying to find the reasons of the country depopulation in the existing serfdom and peasant submission. Alongside agriculture, they appreciate the needs for the development of craft, manufactory and trade.

Keywords: liberum veto, moral education, peasant submission, depopulation, manufactory

DAMIAN SZYMCHAK

Uniwersytet Łódzki

e-mail: dejman7@gmail.com

Wielka ucieczka – rola edukacji i postępu w zwalczaniu ubóstwa

Na progu XXI w. żyjemy w niespotykanym wcześniej dobrobycie, który trudno byłoby sobie wyobrazić naszym dziadkom. Długość ludzkiego życia znacznie się wydłużyła, a postęp medycyny i technologii wciąż trwa. W dobie globalizacji wielu ludzi nie potrafi żyć bez nowoczesnych technologii i nie dopuszcza myśli, że inni są w gorszej sytuacji

Jednak mimo faktu, że świat osiągnął tak wiele, nie wszyscy ludzie to odczuli. Na świecie istnieją miejsca, gdzie ludność jest wyzyskiwana z powodu „zachcianek” bogatszej części społeczeństwa. Wciąż wielu ludzi nie ma dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej czy wody pitnej. To rodzi fundamentalne pytanie: czy istnieje remedium umożliwiające ucieczkę z „gorszego świata”? W referacie na gruncie oceny etycznej autor stawia pytanie: czy postęp może być przyczyną nierówności społecznych? W toku argumentacji odwołuje się do myśli społeczno-ekonomicznej Angusa Deatona oraz Amartyi Kumara Sena.

Słowa kluczowe: ubóstwo, rozwój, edukacja, Angus Deaton, Amartya Sen

Great Escape - The Role of Education and Progression in the Fight Against Poverty

In the beginning of XXI century we are living in unprecedented prosperity, difficult to imagine for the generation of our grandparents. The length of our life has increased significantly and the progress in medicine & technology continues. In the age of globalization many people are not able to live without modern technologies and do not allow the thought of worst situation of others.

Despite the fact that world has gone so far – not all the people have experienced that. There are places in the world where population is being exploit because of the “whims” of the wealthier part of society. Many people still do not have an access to the basic health care or drinking water. This raises the fund mental question: is there a remedy which enables the escape from the “worse world”? In the paper on the basis of the ethical evaluation, the author poses the question: whether the progress might be a cause of social inequalities? In the course of the argument refers to the socio-economic thought of Angus Deaton and Amartya Kumar Sen.

Keywords: poverty, development, education, Angus Deaton, Amartya Kumar Sen

WALDEMAR ŚWIĄTKOWSKI

Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży

e-mail: wswiatkowski1@o2.pl

Etyczno-racjonalne zarządzanie jako klucz do długofalowego rozwoju przedsiębiorstwa

W praktyce i teorii o etycznym zarządzaniu mamy do czynienia z różnorodnością modelowych rozwiązań i refleksji, które zazwyczaj zależą od rozmaitych kręgów kulturowych i cywilizacyjnych, w ramach których dane przedsiębiorstwo funkcjonuje. Nie jest jednak naszym zamiarem w ramach niniejszego artykułu szczegółowo badać rozbieżności pomiędzy „etycznymi” rozwiązaniami bądź zastanawiać się nad tym, które z rozwiązań – biorąc pod uwagę skalę sukcesów – okazuje się najbardziej przydatnym w działalności gospodarczej. Dużo bardziej chodzi nam o poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: *jak zbudować ponadczasowe przedsiębiorstwo?* Z jednej strony, mówi się dziś – w naszym polskim kontekście – o wysokim zapotrzebowaniu na specjalistyczną wiedzę i innowacyjność, z drugiej zaś – „wymywa się” z owego wymogu specjalizacyjnego myśl filozoficzną i etykę zawodową. Czy zatem sam rozwój technologiczny i związana z nim konkurencyjność będą w stanie zapewnić przedsiębiorstwu oczekiwaną stabilizację i ciągłość? Wydaje się, że nie. Bowiem sama walka konkurencyjna to już nie tylko wymiana dóbr bądź szybki dostęp do linii kredytowej, ale to także walka o „odpowiedniego” pracownika. Stąd też w ramach niniejszego artykułu będziemy starali się wykazać (jako tezę), iż budowanie od podstaw etyczności w zarządzaniu jest niewątpliwie jednym z podstawowych elementów długofalowej funkcjonalności przedsiębiorstwa i jego konkurencyjności.

Słowa kluczowe: etyka, konkurencja, wartości, elastyczność, stabilność

Ethical and Rational Management as a Key to Long-Term Company's Development

In theory and practice of ethical management, we deal with a great variety of model solutions and reflections, which usually depend on various cultural and civilization circles in which the given company operates. It is not, however, our intention in this article to precisely examine the diversities between 'ethical' solutions, or consider which solution – taking into account the scale of successes – proves to be the most useful in economic activity. We mostly aim to search for the answer to the question: how to build a timeless enterprise? On one hand, in our Polish context, a lot is said about high demand for technical expertise and innovation and, on the other hand, there is a tendency to 'wash away' from the given specialisation condition the philosophical thought and professional ethics. Thus, are technological development and competitiveness that goes with it able alone to provide the enterprise with the expected stability and continuation? It seems that no. The competitive battle is not only about the exchange of goods, or quick access to credit lines, but it is also a battle for the 'right' employee. Due to this, within this article, we aim to prove (as a thesis) that building 'ethical behaviors' in management from scratch is surely one of the basic elements of long-term functioning of an enterprise and its competitiveness.

Słowa kluczowe: ethics, competition, value, flexibility, stability

DANUTA WALCZAK -DURAJ

Uniwersytet Łódzki

e-mail: dduraj@uni.lodz.pl

Od etosu pracy do etosu wiedzy. Procesy przewartościowywania moralnych kontekstów pracy

Wiodąca teza referatu sprowadza się do stwierdzenia, że współcześnie obserwowane procesy przewartościowywania treści pracy, form pracy i form zatrudniania, nieciągłość sytuacji pracy, kariery zawodowej itp. prowadzą w efekcie do przewartościowywania moralnych kontekstów pracy. Następuje proces odchodzenia od etosu pracy w kierunku etosu wiedzy, co zmienia w sposób zasadniczy zarówno sposób wartościowania pracy przez jednostkę, jak i stosunek do drugiego człowieka w sytuacji pracy. Zmiany te odnoszą się zarówno do szeroko rozumianych stosunków wewnątrz grup pracowniczych, jak i do zróżnicowanych relacji między przełożonymi i podwładnymi. Obserwować możemy zarówno daleko posuniętą instrumentalizację stosunku jednostki do pracy, do współpracowników i podwładnych, jak

instrumentalne podejście do aplikacyjnych funkcji założeń społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Z jednej strony, jednostki i określone kategorie społeczno-zawodowe coraz słabiej zakorzenione w relacje typowe dla grup pracowniczych i poddawane ciągłym zmianom i wymaganiom koncentrują się przede wszystkim na zdobywaniu kapitału kompetencyjnego.

Kapitał ten budowany jest na zróżnicowanych strategiach komunikacyjnych, w których inni pracownicy, często rozproszeni w czasie i przestrzeni, traktowani są instrumentalnie. Stanowią bowiem przede wszystkim źródło budowania zindywidualizowanego etosu wiedzy. Z drugiej strony, mamy do czynienia z wyrafinowanymi i bardzo skutecznymi działaniami z zakresu marketingu komunikacyjnego, podejmowanymi przez podmioty gospodarcze. W działaniach tych wykorzystuje się szereg zredefiniowanych pojęć nacechowanych zarówno etycznie (odpowiedzialność, lojalność itp.) jak i pojęć nacechowanych dehumanizacyjnie (np. pracownik jak zasób ludzki). W takiej sytuacji powtarzany od lat postulat, by kompetencje etyczne pracownika/pracodawcy stanowiły atrybutową cechę ich kompetencji merytorycznych, ma małe szanse na realizację.

Słowa kluczowe: etos pracy, etos wiedzy, moralny kontekst pracy

From the Ethic of Work to the Ethos of Knowledge. Processes of the Revaluation of the Moral Contexts of the Work

The leading thesis of this paper has been brought to the claim that contemporary the observed processes of the revaluation content of work, forms of work and forms of employment, the existing situation discontinuity work, careers, etc. have own results in the revaluation of moral contexts of work. The process of moving away from the ethos of work towards the ethos of knowledge have place in this situation, which fundamentally change both the way of job evaluation by the individual as well as the relationship to the other people in the work situation. These changes refer both to the multifaceted relations within employee groups and as well as to the different relationships between superiors and subordinates. We can observe both the far-reaching instrumentalization of the relation the individual to the work, co-workers and subordinates, as well as the instrumental approach to the application functions of the assumptions of corporate social responsibility (CSR). Individuals and certain categories of socio – professional, less and less rooted in relationships typical for groups of employees, subjected to the constant changes and requirements focus first of all on raising capital competence.

This capital is built on the diversified communication strategies, in which other employees, being often dispersed in the time and space, are treated instrumentally. They are in fact first of all a source of building an individualized ethos of knowledge. On the other hand we are dealing with very sophisticated and effective of the activities in the field of the marketing communications undertaken by the operators.

In the activities of these groups are used the series of re-defined concepts marked both by ethical (responsibility, loyalty, etc.) as well as the terms marked by dehumanization (e.g. employee as a human resource). In such a situation, repeated for years postulate that ethical competence employee / employer were the attributes characteristic of their professional competence has a little chance of realization.

Keywords: ethos of work, an ethos of knowledge, moral context of work

ALINA WALENIA

Uniwersytet Rzeszowski

e-mail: alinawalenia@poczta.onet.pl

Ethical Norms in the Process of Prevention of Fraud Related to UE Budgetary Funds

The goal of this publication is assessment of impact of ethical norms in the process of limitation of frauds related to implementation of the EU funds. The most frequent frauds related to implementation of operational programmes cofinanced with the EU funds are: bid-rigging, conflicts of interest, corruption and falsification of documents. Frauds are especially dangerous as they breach the rule of of just competition, have a negative effect on the image of institutions participating in the process and on persons managing them. Frauds weaken confidence of the citizens in governing bodies and state institutions. By infringing generally accepted legal and ethical norms, they contribute to EU financial losses, are a threat to public property and withhold economic development of the areas where they occur. Based on the binding EU and domestic laws, as well as principles of ethical behaviour of employees of institutions involved in the operational programmes management process, the methods of fraud reduction were presented. The main research thesis was formed as follows: ethical norms and principles implemented in the institutions coordinating the process of EU funds management are of great importance for the process of the reduction of frauds related to EU funds. Despite of specific regulation of that problems in the EU and domestic laws, the scale of frauds is considerable, and thus a special role was assigned to ethical norms and principles that should be complied with at specific stages of the EU projects management.

Keywords: fraud, EU funds, ethical norms

MAREK WÓDKA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: marek.wodka@kul.pl

Społeczne i gospodarcze znaczenie kapitału moralnego

W ostatnich latach, a nawet miesiącach, można zauważyć ciągły wzrost zainteresowania polskich badaczy kategorią kapitału moralnego. Dominują przy tym ogólne ujęcia tego zagadnienia. Niniejszy referat, wychodząc od najnowszych publikacji, charakteryzujących kategorię kapitału moralnego, podejmie szczegółowy problem społecznego i ekonomicznego znaczenia kapitału moralnego. Zatem kategoria kapitału moralnego zostanie zaprezentowana w dwóch komplementarnych ujęciach: socjologicznym i ekonomicznym.

Słowa kluczowe: kapitał moralny, kapitał społeczny, kapitał ludzki, gospodarka, aspekt społeczny, aspekt etyczny

MARCIN ŻŁOTY

Uniwersytet Łódzki

e-mail: marcinz26@vp.pl

Moralne aspekty rozwoju gospodarki światowej

Rozwój gospodarki światowej przyczynia się do wzrastającej jakości życia ludzi na świecie. Przedsiębiorstwa produkują olbrzymią liczbę dóbr, ludzie zarabiają więcej, a średnia długość życia wydłuża się. Pozytywne zmiany zachodzące na świecie dotyczą niestety tylko wybranych regionów. Ameryka Północna, Azja Wschodnia czy Europa Zachodnia są miejscami, gdzie standard życia faktycznie wzrasta. Dokładnie przeciwne zjawisko zachodzi w Afryce, Ameryce Łacińskiej czy Azji Południowej. Mieszkańcy tych regionów stają się jeszcze bardziej ubodzy. W Afryce dochodzi do sytuacji, gdzie w niektórych państwach nawet ¾ obywateli jest zmuszona żyć za mniej niż dolar dziennie. Oczekiwana długość życia mieszkańców obszarów najuboższych nie przekracza czasami 50 lat, kiedy w innych miejscach na ziemi ludzie żyją nawet o 40 lat więcej.

Utworzenie specjalnego funduszu przez organizacje międzynarodowe, państwa i przedsiębiorstwa, który wspierałby podmioty gospodarcze chcące zainwestować swój kapitał w regionach najbiedniejszych, jest jednym z rozwiązań mogącym w jakimś stopniu poprawić przedstawianą sytuację. Dotychczasowa pomoc jest niewystarczająca, gdyż ograniczona jest tylko do wsparcia humanitarnego, będącego jedynie krótkookresowym łagodzeniem trudnej sytuacji ubogich obszarów.

Przedstawione przykłady są tylko niektórymi dowodami braku zasad moralnych w ekonomicznym świecie. W pogoni za wzrostem PKB, zwiększaniem produktywności przedsiębiorstw świat zagubił sens rozwoju. Bogacenie się jednych obszarów w sytuacji, gdy inni obywatele globu popadają w jeszcze większą nędzę, głód i choroby, mija się z jakąkolwiek logiką postępu cywilizacyjnego.

Słowa kluczowe: dysproporcje, gospodarka światowa, moralność, rozwój

The Moral Aspects of the Development of the World Economy

The development of the world economy contributes to the increasing quality of life in the world. Companies produce a huge number of goods, people earn more, and life expectancy is prolonged. Positive changes taking place in the world unfortunately apply only to selected regions. North America, East Asia or Western Europe are places where the standard of living actually increases. The exact opposite is happening in Africa, Latin America and South Asia. The inhabitants of these regions are becoming even more poor. In Africa there is a situation where in some states even $\frac{3}{4}$ citizens are forced to live on less than a dollar a day. The life expectancy of the poorest people does not exceed 50 years, when in other parts of the world people live up to 40 years.

The creation of a special fund by international organizations, states and businesses that would support economic operators wishing to invest their capital in the poorest regions is one possible solution to some extent to improve the situation. Existing aid is insufficient because it is limited only to humanitarian aid, which is only a short-term relief to the difficult situation of poor areas.

Presented examples are just some of the evidence of the lack of moral principles in the economic world. In pursuit of GDP growth, increasing the productivity of the business world has lost its sense of development. The richness of one area in the situation when other citizens of the world fall into an even greater misery, hunger and disease is diminished by any logic of civilization progress.

Keywords: development, disproportions, morality, world economy

